

LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISINGUMO MINISTERIJA

2022 METŲ VEIKLOS ATASKAITA

2023-03-

Vilnius

VADOVO PRANEŠIMAS

Teisingumo ministerijos 2022 metų veiklos leido pasiekti efektyvių pokyčių. Siekta nuosekliai įgyvendinti bausmių sistemos pertvarką, sustiprinti baudžiamojo proceso dalyvių garantijas, užtikrinti veiksmingesnę vartotojų teisių gynybą, mažinti diskriminavimo apraiškas ir teismų darbo krūvį, didinant teisinių paslaugų prieinamumą. Užsibrėžti tikslai buvo skirti demokratijos ir teisės viršenybės pamatams Lietuvoje sutvirtinti.

Praėję metai buvo ir karinės agresijos prieš Ukrainą paženklinanti metai. Jie pareikalavo neatidėliotinių sprendimų ir lyderystės aktyviai prisidedant prie teisingumo įtvirtinimo Ukrainoje procesų. Teisingumo ministerijos iniciatyva Lietuva buvo pirmoji šalis, kuri kreipėsi į Tarptautinio baudžiamojo teismo prokurorą su prašymu pradėti tyrimą dėl Rusijos ir Baltarusijos karo nusikaltimų ir nusikaltimų žmoniškumui. Tai buvo pirmas kartas istorijoje, kai Lietuva pasinaudojo Romos statutu. Dėl agresoriaus nusikaltimų yra kreiptasi į Tarptautinį baudžiamąjį teismą, Tarptautinį Teisingumo Teismą ir Europos Žmogaus Teisių Teismą. Lietuva pateikė prašymus ištraukti į šiuos procesus, siekia aktyviai juose dalyvauti ir padėti Ukrainai užtikrinant teisingumą.

2022 metai – naujas penitencinės sistemos etapas Lietuvoje, kuriuo nemažai dėmesio skirta nuteistųjų resocializacijai. Nuo liepos 1 dienos buvo suformuota nepriklausoma Lietuvos probacijos tarnyba, o praėjus mėnesiui Seimas pritarė Kalėjimų departamento ir jam pavaldžių įstaigų reorganizavimui į Lietuvos kalėjimų tarnybą. Patvirtintas tarptautinius principus atitinkantis bausmių vykdymo vietų reguliavimas, leisiantis pasiekti aukštesnį bausmių atlikimo įstaigų veiklos standartą.

Pasiektas proveržis ir vartotojų teisių užtikrinimo reguliavimo srityje. 2022 metų rudenį Seime priimti Teisingumo ministerijos parengti įstatymų pakeitimai dėl veiksmingesnių sąlygų reikšti kolektyvinius ieškinius ginant vartotojų viešąjį interesą ir užtikrinant aukštesnį vartotojų apsaugos lygį. Pakeitimais sudarytos sąlygos Valstybinei vartotojų teisių apsaugos tarnybai ir įgaliotosioms vartotojų asociacijoms paprasčiau ginti visų vartotojų kolektyvinius interesus ir inicijuoti ieškinius dėl veiksmų nutraukimo ar uždraudimo.

Teisingumo ministerijos iniciatyva imtasi priemonių skaitmeninių paslaugų kokybei užtikrinti. Ministerija sudarė geresnes vartotojų apsaugos nuo nesąžiningos komercinės veiklos sąlygas, papildė klaidinančios komercinės veiklos „juodąjį sąrašą“. Nuo nesąžiningos komercinės veiklos nukentėjusiems vartotojams patvirtinti žalos atlyginimo būdai – sumažinta prekės ar paslaugos kaina arba suteikta galimybė nutraukti sutartį su verslininku.

Pasiektą pažangą atskleidžia ir per paskutinius metus gerokai išaugęs Lietuvos vartotojų teisių apsaugos indeksas, kuris, reprezentatyvios Lietuvos gyventojų apklausos duomenimis, 2022 metais buvo +21,8 (2021 m. – +18) – tai aukščiausia rodiklio reikšmė nuo 2010 metų.

Dar vienas svarbus žingsnis veiksmingesnės teisinės sistemos link – atsisakyta teismams nebūdingų funkcijų. Seime priimti Teisingumo ministerijos inicijuoti Civilinio kodekso, kitų susijusių įstatymų pakeitimai, numatantys, kad dalis ne ginčo klausimų perduodami spręsti notarams, – tai santuokos nutraukimas bendru sutarimu, kai sutuoktiniai neturi nepilnamečių vaikų, leidimas keisti vedybų sutartį, taip pat leidimas sudaryti nekilnojamojo šeimos turto sandorius ir kt. Kartu buvo atsisakyta perteklinių notarinių veiksmų visuomenei aktualiiose srityse – atsisakyta privalomos notarinės rašytinio kito sutuoktinio sutikimo įvaikinti formos, pritarta galimybei pripažinti tėvystę be notaro patvirtinimo, perduodant pareiškimą dėl tėvystės pripažinimo tiesiogiai civilinės metrikacijos įstaigoms, taip pat sudaryta galimybė visais atvejais išregistruoti hipoteką be notaro patvirtinimo ir kt.

2022 metais pradėjo veikti visos Teisinės pagalbos paslaugų informacinės sistemos (TEISIS), teikiančios konsultacijas nuotoliniu būdu ir valstybės finansuojamą antrinę teisinę pagalbą, funkcijos. Taip pat buvo patvirtintos nuotolinio teismo proceso organizavimo rekomendacijos. Siekiant pagreitinti teismo procesą gyventojams, pagal Teisėjų tarybos nustatytą tvarką buvo suteikta galimybė paskirstyti elektroninius pareiškimus dėl teismo įsakymo išdavimo ten, kur jie galėtų būti išduoti greičiausiai. Visi šie sprendimai leido tolygiau paskirstyti krūvį, tenkantį skirtingiems Lietuvos teismams, padidino teisinių paslaugų prieinamumą kiekvienam gyventojui.

2022 m. rugpjūčio 1 d. įsigaliojus Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo nuostatomis, Lietuva atvėrė duomenis apie įmonių ar organizacijų naudos gavėjus. Šių duomenų, esančių Juridinių asmenų dalyvių informacinės sistemos naudos gavėjų posistemyje (JANGIS), atvėrimo galimybė padeda užkardyti pinigų plovimo atvejus. Tai taip pat yra ir įrankis, leidžiantis suvaldyti tarptautinių sankcijų įgyvendinimo rizikas valstybei ir verslui vykdant pinigines operacijas ar atliekant sandorius. Gyventojams ir verslui buvo suteikta daugiau galimybių savarankiškai nuotoliniu būdu ir be notaro patvirtinimo susitvarkyti įkeitimo (hipotekos) sandorius. Šiuos pokyčius užtikrino Nekilnojamojo turto ir naujai pradėjusio veikti Sutarčių ir teisių suvaržymo registrų modernizavimas.

Tikslingai mažinant diskriminavimą patvirtintos ir Baudžiamojo kodekso pataisos, kuriomis sudaromos prielaidos veiksmingiau kovoti su tam tikromis rasizmo ir ksenofobijos formomis. Kartu buvo pertvarkytas laikino sulaikymo institutas, siekiant, kad jis būtų taikomas išimtiniais atvejais. Įtvirtinti atvejai, kuriais gali būti atlyginamos advokato paslaugų išlaidos ir sudaryta galimybė prokurorams ir teismams aiškiau ir paprasčiau skirti kardomąją priemonę – piniginių užstatą.

Visus įgyvendintus pokyčius įkvėpė pamatiniai siekiai didinti gyventojų pasitikėjimą valstybe ir teise, plėtoti pagarbos žmogaus teisių principams, Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir įstatymams kultūrą.

Dėkoju visiems Lietuvos gyventojams, Teisingumo ministerijos darbuotojams, socialiniams partneriams už bendrus darbus, konstruktyvius siūlymus, naujas iniciatyvas ir dalyvavimą viešosiose konsultacijose ir kitose veiklose.

Tikiu, kad įveikti iššūkiai mus sustiprino ir suteiks dar daugiau jėgų kuriant mūsų demokratinę valstybę, padės siekti užsibrėžtų tikslų 2023-iaisias.

Ewelina Dobrowolska
Lietuvos Respublikos teisingumo ministrė

I SKYRIUS STRATEGINIŲ IR VEIKLOS TIKSLŲ ĮGYVENDINIMAS

1 lentelė. Strateginių tikslų poveikio rodikliai

Poveikio rodiklis (matavimo vienetai)	Pradinė poveikio rodiklio reikšmė (metai)	Faktinės poveikio rodiklio reikšmės			Siektina poveikio rodiklio reikšmė (2022 metai)	Nacionaliniame pažangos plane nustatytos siektinos poveikio rodiklio reikšmės		Duomenų šaltinis
		2020 metai	2021 metai	2022 metai		2025 m.	2030 m.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
NPP – bendrieji šalies stebėsenos rodikliai								
Korupcijos suvokimo indeksas (balais (iš 100))	61 (2021)	60	61	62	64	70	72	<i>Transparency International</i>
Gyventojų, manančių, kad kyšis padeda spręsti problemas, dalis, proc.	65 (2021)	71	65	n. d.	57	40	30	Tyrimas „Lietuvos korupcijos žemėlapis“
NPP-08 Didinti teisinės sistemos ir viešojo valdymo veiksmingumą								
Teisės viršenybės indeksas (vieta ES)	15 (2020)	15	14	n. d.	16	15	12	Pasaulio bankas
NPP-01 Pereiti prie mokslo žiniomis, pažangiosiomis technologijomis, inovacijomis grįsto darnaus ekonomikos vystymosi ir didinti šalies tarptautinį konkurencingumą¹								

Strateginis tikslas – NPP-08 Didinti teisinės sistemos ir viešojo valdymo veiksmingumą

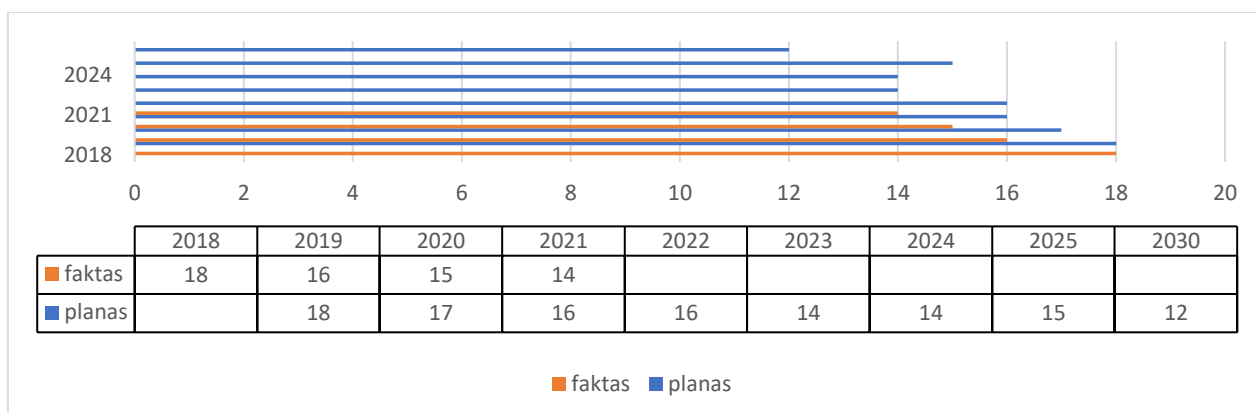
Efektyvus, skaidrus, įtraukus ir atskaitingas viešasis valdymas ir teisės viršenybė yra vienos iš esminių sąlygų, užtikrinančių ilgalaikę šalies ekonominę ir socialinę pažangą bei piliečių pasitikėjimą valstybe ir viešuoju sektoriumi. Teisingumo ministerija visa savo veikla siekia, kad teisės sistemoje būtų visapusiškai įgyvendinti teisingumo, žmogaus teisių ir laisvių apsaugos ir kiti konstituciniai principai, kad būtų užtikrintas asmens pasitikėjimas valstybe ir teise, kad būtų plėtojama pagarbos Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir įstatymams kultūra. Veiksminga ir efektyvi teisės sistema sudaro sąlygas mažinti korupciją, užtikrinti valstybės funkcijų vykdymą, atitinkantį pilietinės visuomenės lūkesčius ir padeda užtikrinti visuomenės ir valstybės darnų (efektyvų) vystymąsi.

Strateginio tikslo *Didinti teisinės sistemos ir viešojo valdymo veiksmingumą* įgyvendinimo teisingumo ministro valdymo srityse rezultatus 2022 m. galima vertinti teigiamai. Nors strateginio tikslo poveikio rodiklio *Teisės viršenybės indeksas* 2022 m. reikšmės dar nėra paskelbtos (duomenys bus paskelbti tik 2023 m. antrame pusmetyje), šio rodiklio Lietuvos statistika 2021 m. pagerėjo, Lietuva iš 15 vietos pakilo į 14 vietą tarp ES šalių (indekso reikšmė pakilo nuo 81,7 iki 83,7). Teisės viršenybės indeksas, matuojamas vieta tarp Europos Sąjungos (toliau – ES) šalių, parodo, kurią vietą tarp ES šalių užima Lietuva pagal Teisės viršenybės principo įgyvendinimą. Teisės viršenybės principas, vienas iš kiekvienais metais Pasaulio banko skelbiamo Pasaulio viešojo administravimo rodiklio indikatorių, matuojamas nuo 0 iki 100 proc. (procentiliais išreikšta vieta Pasaulio banko sudarytame reitinge) ir atspindintis asmenų pasitikėjimą ir paklusimą socialinėms normoms, labiausiai apima šias sritis: sutarčių laikymąsi, nuosavybės teises, policiją ir teismus, nusikalstamumą ir smurtą (daugiau informacijos <http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.aspx#reports>). Tai bendro pobūdžio,

¹ Šiam tikslui įgyvendinti Teisingumo ministerijai priskirtas tik vienas uždavinys (NPP 1.10) ir vienas rodiklis (NPP 1.10.1), todėl šioje dalyje NPP 1 tikslo rodikliai nenurodomi ir tikslo pasiekimo aprašymas neteikiamas (aprašomi tik uždavinio rezultatai, žr. prie programos 03-001 Teisės sistema)

plačios apimties rodiklis, parodantis valstybės teisinės sistemos padėtį, kaip valstybėms pavyksta užtikrinti teisės viršenybės principo laikymąsi, tad šio rodiklio gerėjimui svarbus visų valstybės institucijų (tiek Vyriausybės, tiek teismų, policijos) tinkamas darbas.

1 paveikslas. Teisės viršenybės principo įgyvendinimas, vieta tarp ES šalių

Duomenų šaltinis: Pasaulio banko duomenys, <http://www.worldbank.org/>.

Taip pat buvo pasiekti ir pažangos uždavinių, už kurių įgyvendinimą atsakinga Teisingumo ministerija (*Didinti teisingumo sistemos efektyvumą ir veiksmingumą ir Didinti bausmių vykdymo sistemos efektyvumą*), rezultatai ir planuotos poveikio ir rezultato rodiklių reikšmės. Šių pažangos uždavinių rezultatų aprašymai pateikti dalyje „Programų aprašymas“.

Korupcijos suvokimo indekso teigiamas pokytis taip pat rodo, kad Lietuva eina teisinga linkme. 2022 m. „Transparency International“ (TI) Korupcijos suvokimo indekso (KSI) tyrime Lietuvai skirti 62 balai iš 100 galimų ir 33 vieta 180 šalių sąrašė. Lietuva užima 12 vietą tarp Europos Sąjungos (ES) valstybių.

II SKYRIUS PROGRAMŲ ĮGYVENDINIMAS

2022 m. Teisingumo ministerija vykdė dvi funkcijų programas: 13-001 *Teisės sistema* ir 13-002 *Bausmių sistema* ir vieną valdymo programą – *Teisingumo ministerijos valdymo programą*.

13-001-11-01 T	Užtikrinti Teisingumo ministerijai pavestų funkcijų įgyvendinimą	6 118,74	4 148,97	67,8								
R-13-001-11-01-01	Institucijų atstovų, teigiamai įvertinusių teisinės išvadas, dėl kurių išvengta netinkamo teisinio reguliavimo, dalis, proc.					94,9	94,2	95,5	91,8	96,1		
13-001- 11-02 T	Užtikrinti aukšto lygio vartotojų apsaugą	4 538,75	4 459,84	98,3								
R-13-001-11-02-01	Vidutinė vartojimo ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka trukmė, dienomis						66	65	51	127,5		
R-13-001-11-02-02	Vartotojų, kurie kreipiasi su prašymu dėl savo pažeistų teisių gynimo, naudodamiesi Vartotojų teisių informacine sistema (VTIS), dalis, proc.						46	47	53,7	114,3		
13-001- 11-03 T	Tinkamai registruoti išimtinės teises į pramoninės nuosavybės objektus ir informuoti visuomenę apie pramoninės nuosavybės apsaugą	3 812,32	3 025,3	79,3								
R-13-001-11-03-01	Teigiamai vertinančių VPB teikiamas paslaugas, jų prieinamumą bei aptarnavimo kokybę naudotojų, dalis, proc.						90	91	90	98,9		
13 -001 -11 - 0 4 T	Tinkamai tvarkyti registrų duomenis	1 285,0	1 282,47	99,8								
R-13-001-11-04-01	TM valdomų registrų ir IS duomenų, teikiamų automatinio būdu, dalis, proc.					93	95	95,5	95,6	100,1		
R-13-001-11-04-02	TM valdomų registrų ir valstybės informacinių sistemų duomenų atvėrimas, registrų ir informacinių sistemų, kurių duomenys atverti, skaičius					2	7	13	15	115,4		
13 -001 -11 - 0 5 T	Užtikrinti palankesnes sąlygas tinkamai ginti pažeistas teises ar įstatymų saugomus interesus	7 498,0	7 473,57	99,7								
R-13-001-11-05-01	Teigiamai vertinančių Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos						87,7	87,8	97	110,5		

	tarnybos teikiamas paslaugas, jų prieinamumą bei aptarnavimo kokybę apklaustų paslaugų gavėjų, dalis, proc.											
13-001-11-06 T	Gerinti atliekamų teismo ekspertizių (tyrimų) kokybę ir diegti naujus tyrimo metodus ir technologijas	3 319,3	3 263,3	98,3								
R-13-001-11-06-01	Teismo ekspertizių ir kitų ekspertinių tyrimų išvadų kategoriškumas, proc.					95	96	96,1	96	99,9		
1. Lietuvos Respublikos valstybės biudžetas, iš viso		27 073,1	23 663,6	87,4	10,1							
iš jo:		22 115,5	21 232,9	96,0	10,1							
1.1. valstybės biudžeto lėšos												
1.2. bendrojo finansavimo lėšos												
1.3. Europos Sąjungos ir kitos tarptautinės finansinės paramos lėšos												
1.4. pajamų įmokos ir kitos pajamos		4 957,6	2 156,6	43,5								
2. Kiti šaltiniai, išskyrus valstybės valdomų įmonių lėšas ir valstybės kontroliuojamų viešųjų įstaigų lėšas (Europos Sąjungos finansinė parama projektams įgyvendinti ir kitos teisėtai gautos lėšos, nurodant atskirus šaltinius)												
3. Valstybės valdomų įmonių lėšos												
4. Valstybės kontroliuojamų viešųjų įstaigų lėšos												
Iš viso 13-001 programai (1 +2 + 3+ 4)		27 073,1	23 663,6	87,4	10,1							
13-002	Bausmių sistema	103 405,0	94 933,7	91,8	2 043,2							
13-002-08-01 P	Didinti teisingumo sistemos efektyvumą ir veiksmingumą	-	-	-								
E-13-002-08-01-01	Lietuvos laisvės atėmimo vietose laikomų asmenų skaičius 100 tūkst. gyventojų					190	182	175	174	100,6	150	140
13-002-08-02 P	Didinti bausmių vykdymo sistemos efektyvumą	2 043,3	2 043,2	100,0	2 043,2							

E-13-002-08-02-01	Asmenų, grįžusių į laisvės atėmimo vietas, dalies mažėjimas, proc.					24,6	15,4	23,6	13,5	174,8	22,2	19,8
E-13-002-08-02-02	Asmenų, per metus lygtinai paleistų iš laisvės atėmimo vietų, dalis, palyginti su bendru paleistų asmenų skaičiumi, proc.					44	47,5	50	46,4	92,8	50	60
13-002-12-01 T	Užtikrinti optimalią bausmių vykdymo sistemos veiklą	101 361,7	92 890,5	91,6								
R-13-002-12-01-01	Probacijos veiksmingumo lygis (atlikusių bausmę, baudžiamojo poveikio priemonę ir įvykdžiusių probacijos sąlygas asmenų dalis), proc.					78,7	77,3	78	78,4	100,5		
R-13-002-12-01-02	Nuteistųjų, atliekančių laisvės atėmimo bausmes ne pirmą kartą, dalis, proc.					-	-	65	61,5	105,7		
1. Lietuvos Respublikos valstybės biudžetas, iš viso		103 405,0	94 933,7	91,8	2 043,2							
iš jo:		93 665,0	92 066,3	98,3	2 043,2							
1.1. valstybės biudžeto lėšos												
1.2. bendrojo finansavimo lėšos		1 360,0	341,9	25,1								
1.3. Europos Sąjungos ir kitos tarptautinės finansinės paramos lėšos		7 706,0	1 937,3	25,1								
1.4. pajamų įmokos ir kitos pajamos		674,0	588,2	87,2								
2. Kiti šaltiniai, išskyrus valstybės valdomų įmonių lėšas ir valstybės kontroliuojamų viešųjų įstaigų lėšas (Europos Sąjungos finansinė parama projektams įgyvendinti ir kitos teisėtai gautos lėšos, nurodant atskirus šaltinius)												
3. Valstybės valdomų įmonių lėšos												
4. Valstybės kontroliuojamų viešųjų įstaigų lėšos												
Iš viso 13-002 programai (1 +2 + 3+ 4)		103 405,0	94 933,7	91,8	2 043,2							
13-003	Teisingumo ministerijos valdymo programa	6 349,0	6 335,7	99,8	-							
13-003-13-01 T	Užtikrinti politikos formavimą ir jos įgyvendinimą	6 349,0	6 335,7	99,8								

projektams įgyvendinti ir kitos teisėtai gautos lėšos, nurodant atskirus šaltinius)											
3. Valstybės valdomų įmonių lėšos											
4. Valstybės kontroliuojamų viešųjų įstaigų lėšos											
Iš viso 13 valstybės veiklos sričiai (1 +2 + 3+ 4)	136 827,1	124 933,0	91,3	2 053,3							

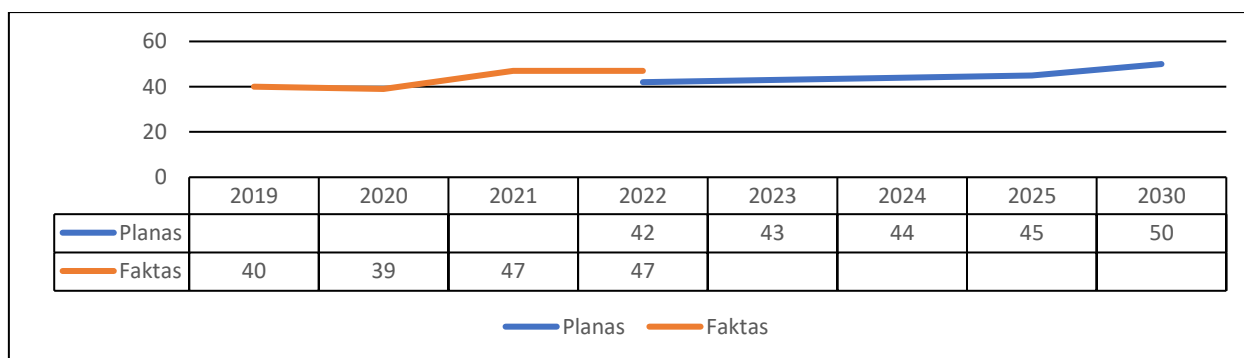
Programa 13-001 Teisės sistema

Pažangos uždavinys – 13-001-08-01 P Didinti teisingumo sistemos efektyvumą ir veiksmingumą

Šiuo uždaviniu siekiama didinti teisingumo sistemos efektyvumą, veiksmingumą, teisingumo prieinamumą ir visuomenės pasitikėjimą teismais – atsisakyti teismams nebūdingų funkcijų ir kartu mažinti ir balansuoti teismų darbo krūvį, užtikrinti operatyvų teisingumo grandinės darbą, skatinti alternatyvių ginčų sprendimo būdų naudojimą, stiprinti pasitikėjimą vartotojų apsaugos sistema, efektyvinti teisinių institucijų darbą ir teikiamas paslaugas. Pažymėtina, kad uždavinį įgyvendinančių pažangos priemonių realus įgyvendinimas 2022 m. dar nevyko, didžiausią įtaką uždavinio poveikio rodikliams turėjo teisėkūros iniciatyvos ir veiksmai atliekami įgyvendinant tęsines veiklas.

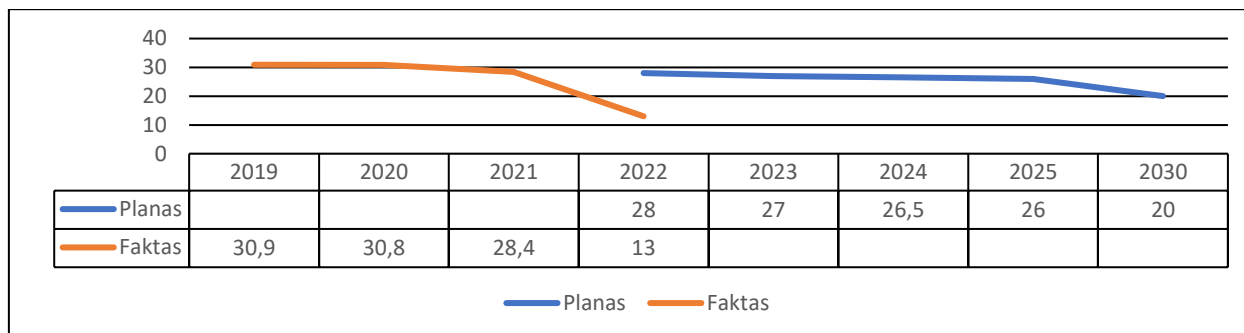
Šio uždavinio pažangą numatyta matuoti šešių poveikio rodiklių pagalba, iš kurių net trys yra susiję su teismų darbu.

2 paveikslas. 8.1.1. E-13-001-08-01-01 Gyventojų, kurie pasitiki teismais, dalis, proc.

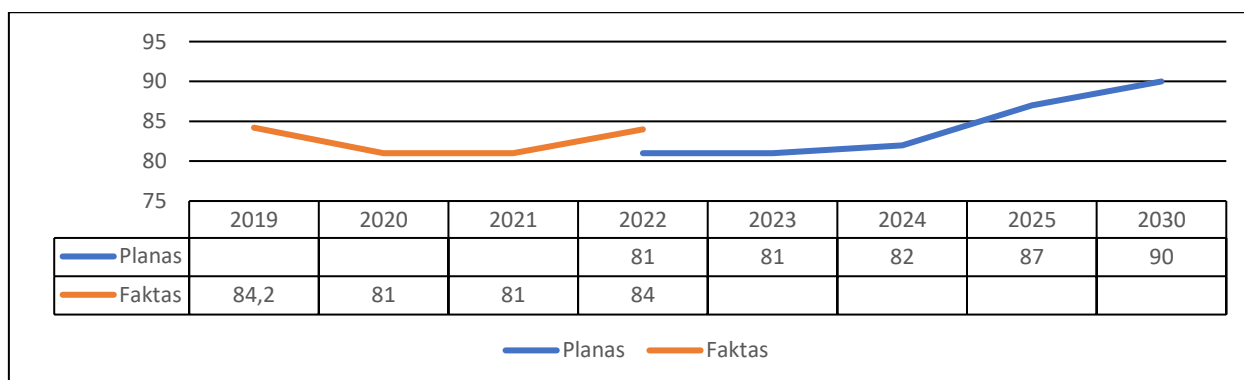
Duomenų šaltinis: VRM atliekamas gyventojų nuomonės apie viešąjį saugumą tyrimas

3 paveikslas. E-13-007-08-01-03 Didžiausias apylinkių teismų darbo krūvio nuokrypis nuo apylinkės teismų darbo krūvio vidurkio (procentai)

Duomenų šaltinis: NTA duomenys

4 paveikslas. E-13-007-08-01-04 Per 12 mėnesių nuo teismo nagrinėjimo pradžios įsiteisėjusių teismo sprendimų dėl sunkių ir labai sunkių nusikaltimų dalis (procentai)

Duomenų šaltinis: Lietuvos teismų informacinė sistema (LITEKO)

Pastaraisiais metais matomos rodiklių, susijusių su teismų darbu, gerėjimo tendencijos – mažėja apylinkių teismų darbo krūvio skirtumai (3 paveikslas), 2022 m. palyginti 2021 m. padidėjo per 12 mėn. nuo teismo nagrinėjimo pradžios įsiteisėjusių teismo sprendimų dėl sunkių ir labai sunkių nusikaltimų dalis (4 paveikslas), 2022 m. taip pat išliko palyginti su 2019 ir 2020 m. aukštas pasitikėjimo teismais rodiklis ir siekė 47 proc. (2 paveikslas). Teigiamoms rodiklių kitimo tendencijoms įtaką, tikėtina, padarė nuolatinis bendradarbiavimas su teismų savivaldos institucijomis ir kitais suinteresuotais subjektais ieškant sprendimų ir galimybių padidinti teismo proceso viešumą, skaidrumą, subalansuoti teismų darbo krūvį bei tokių sprendimų įgyvendinimas, priimti atitinkami teisės aktų pakeitimai.

Peržvelgus esamą praktiką, buvo atsisakyta funkcijų, kurios nėra būdingos teismams. Seime priimti Civilinio kodekso, kitų susijusių įstatymų pakeitimai numato, kad nuo 2023 m. sausio 1 d. dalis ne ginčo klausimų perduoti spręsti notarams. Šie klausimai – tai santuokos nutraukimas bendru sutarimu, kai sutuoktiniai neturi nepilnamečių vaikų, leidimas keisti vedybų sutartį, taip pat leidimas sudaryti nekilnojamojo šeimoms turto sandorius ir kt. Tikimasi, kad šie pakeitimai atneš trigubą naudą: asmenys sutaupys laiko ir lėšų, kurias iki šiol turėjo skirti atstovavimui teisme; apie 15 proc. sumažės teismų darbo krūvis, o tai savo ruožtu suteiks jiems galimybę daugiau dėmesio skirti ir greičiau išnagrinėti sudėtingesnes bylas.

Apygardų teismų darbą taip pat palengvins ir teismų krūvį subalansuos bei sudarys sąlygas daugiau laiko skirti sudėtingoms byloms Seimo nuo 40 000 eurų iki 100 000 eurų padidinta ieškinio sumos, nuo kurios civilinės bylos pirmąja instancija priskiriamos apygardų teismams, riba.

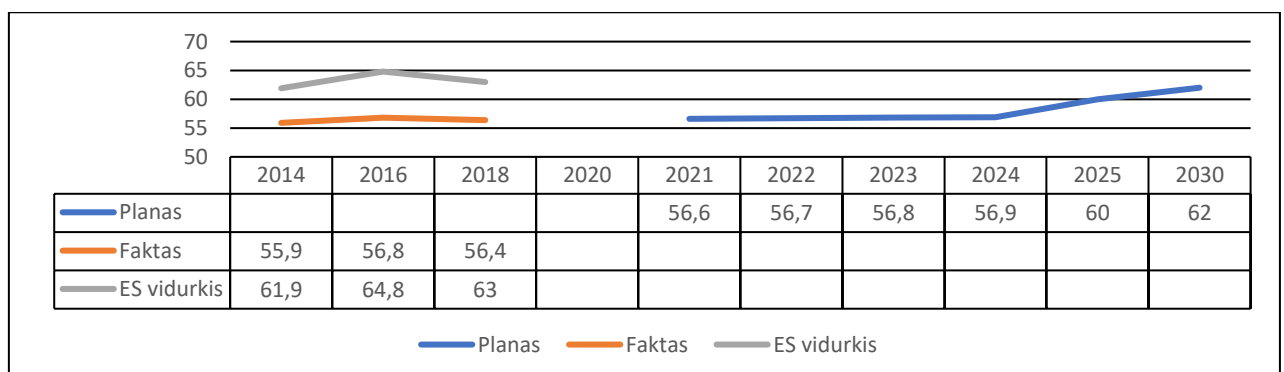
Taip pat buvo padidintas teisiųjų paslaugų prieinamumas. Pilna apimtimi ėmė veikti Teisinės pagalbos paslaugų informacinė sistema (TEISIS), užtikrinanti galimybę gauti pirminę ir antrinę teisinę pagalbą nuotoliniu būdu. Taip pat buvo patvirtintos rekomendacijos nuotoliniam teismo procesui organizuoti bei užtikrinti nuotoliniu būdu vykstančių teismo posėdžių viešą stebėjimą. Siekiant dar šiek tiek pagreitinti teismo procesą gyventojams, buvo sudaryta galimybė pagal Teisėjų tarybos nustatytą tvarką paskirstyti elektroninius pareiškimus dėl teismo įsakymo išdavimo tiems teismams, kurie teismo įsakymus galėtų išduoti greičiausiai, įvertinus šių teismų darbo krūvį.

Visi šie sprendimai leidžia palengvinti krūvį, tenkantį Lietuvos teismams, tolygiau paskirstyti apylinkių ir apygardų teismams tenkantį darbo krūvį, sukuria prielaidas spartesniam bylų nagrinėjimui, bylų nagrinėjimo išlaidų mažėjimui, teismo proceso viešumui, o tuo pačiu ir didinti pasitikėjimą teismais. (įgyvendinti XVIII Vyriausybės programos įgyvendinimo plano (toliau – VPNI) veiksmai 8.3.1 ir 8.3.4).

Uždavinio poveikio rodiklio E-13-002-08-01-01 Lietuvos laisvės atėmimo vietų įstaigose laikomų asmenų skaičius (100 tūkst. gyventojų) aprašymas pateikiamas prie programos 13-002 Bausmių sistema aprašymo.

Penktasis pažangos uždavinio poveikio rodiklis – Vartotojų sąlygų indeksas (angl. *Consumer Conditions Index, CCI*) parodo vartotojų teisių apsaugos situaciją Lietuvoje, lyginant Lietuvą su kitomis ES valstybėmis narėmis. Vartotojų sąlygų indeksas apskaičiuojamas įvertinus tris komponentus: asmenų žinias (informuotumą) apie vartotojų teises ir pasitikėjimą institucijomis bei rinkos sąlygomis; teisės aktų reglamentuojančių vartotojų apsaugą ir produktų saugą, laikymąsi ir įgyvendinimą; vartotojų skundų ir vartojimo ginčų efektyvų sprendimą. Vartotojų sąlygų indeksą apskaičiuoja Europos Komisija ir skelbia savo interneto puslapyje, de ja paskutiniai paskelbti duomenys tik už 2018 m. (su paskutiniu tyrimu galima susipažinti https://ec.europa.eu/info/publications/consumer-conditions-scoreboard-consumers-home-single-market-2019-edition_en).

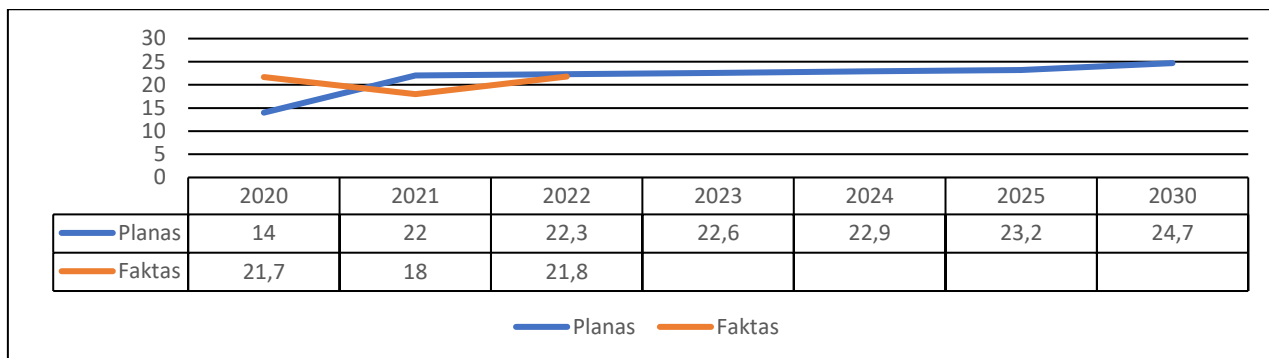
5 paveikslas. E-13-001-08-01-02 Vartotojų sąlygų indeksas, balais

Duomenų šaltinis: Europos Komisijos duomenys

Vartotojų teisių apsaugos situacija Lietuvoje vertinama ir remiantis Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos užsakymu atliekamos apklausos duomenimis.

6 paveikslas. R-13-001-08-01-08-01 Lietuvos vartotojų teisių apsaugos indeksas

Duomenų šaltinis: Reprezentatyvios 2022 m. Lietuvos gyventojų nuomonių tyrimo apklausos duomenys

Reprezentatyvios Lietuvos gyventojų apklausos duomenimis, 2022 m. Lietuvos vartotojų teisių apsaugos indeksas yra +21,8 (2021 m. – +18), tai yra aukščiausia rodiklio reikšmė nuo 2010 m. Bendras Lietuvos vartotojų teisių apsaugos indeksas skaičiuojamas remiantis atskirais indeksais: vartotojų teisių pažeidimo indeksas, vartotojų aktyvumo indeksas, vartotojų teisių apsaugos sistemos vertinimo indeksas. 2022 m. padidėjo vartotojų teisių pažeidimo indeksas, informuotumo indeksas ir vartotojų aktyvumo indeksai.

Stiprinant vartotojų teisių apsaugą ir įgyvendinant 2020 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Europos Tarybos direktyvą (ES) 2020/1828 dėl atstovaujamojo ieškinių siekiant apsaugoti vartotojų kolektyvinius interesus, kuria panaikinama Direktyva 2009/22/EB, 2022 m. rudenį Seime priimti Teisingumo ministerijos parengti įstatymų pakeitimai dėl veiksmingesnių sąlygų reikšti kolektyvinius ieškinius ginant vartotojų viešąjį interesą ir taip užtikrinant aukštesnį vartotojų apsaugos lygį. Buvo išplėtos vartotojų teisių gynimo būdų taikymo galimybės. Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba (toliau – VVTAT) ir įgaliotosios vartotojų asociacijos galės paprasčiau ginti visų vartotojų kolektyvinius interesus ir inicijuoti ieškinius dėl veiksmų nutraukimo ar uždraudimo. Tai taip pat bus veiksmingas instrumentas, skirtas įgaliotosioms vartotojų asociacijoms reikalauti vartotojų kolektyvinio žalos atlyginimo. Minėtas teisinis reguliavimas įsigalioja 2023 m. birželio 25 d.

Priimtas Vyriausybės nutarimas, numatantis baudas už vartotojų interesų apsaugos ES teisės aktų plačiai paplitusius pažeidimus ir Sąjungos mastu plačiai paplitusius pažeidimus. Taip pat patikslintas Vyriausybės nutarimas, kuriuo patvirtintas Įspėjimų ir baudų už Lietuvos Respublikos nesąžiningos komercinės veiklos vartotojams draudimo įstatymo pažeidimus skyrimo tvarkos aprašas. Šiais Vyriausybės nutarimais VVTAT sudaryta galimybė verslininkams skirti veiksmingas, proporcingas ir atgrasančios baudas už vartotojų teisių pažeidimus, įvertinus šių pažeidimų aplinkybių visumą.

Atlikti teisės aktų pakeitimai prisidės prie vartotojų teisių situacijos Lietuvoje gerinimo, sudarys sąlygas efektyviau ginti pažeistas vartotojų teises.

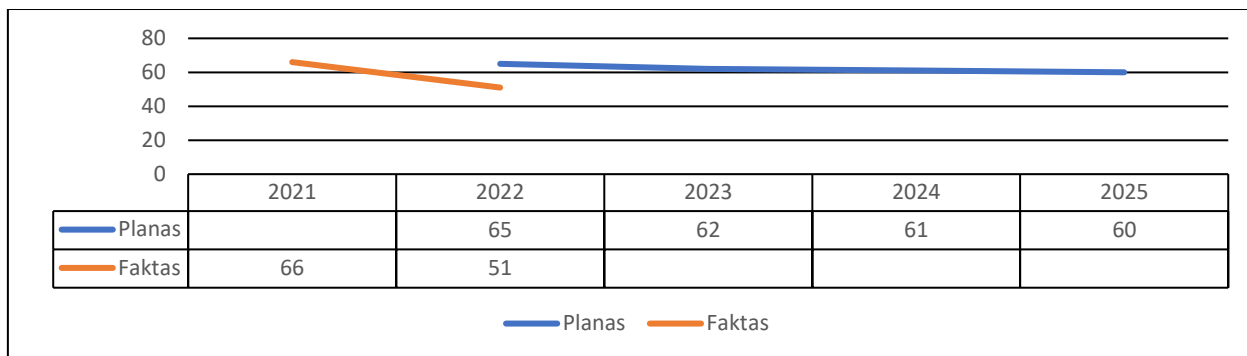
Poveikio rodiklio reikšmės didelę įtaką daro ir tęstinės veiklos uždavinio, susijusio su vartotojų teisių apsauga, įgyvendinimas:

Tęstinis uždavinys – 13-001-11-02 T Užtikrinti aukšto lygio vartotojų apsaugą

Per 2022 m. VVTAT išnagrinėti 5 270 ginčų, iš jų 2 300 (43,6 proc.) išspręsti taikiai (per 2021 m. išnagrinėti 5674 ginčai, taikiai išspręsta 33 proc.). Tokį rodiklio pagerėjimą lėmė keletas priežasčių. 2022 m. daug dėmesio skirta verslo švietimui, rekomendacijoms, siekiant užtikrinti vykdomo verslo atitiktį teisės aktų reikalavimams. Tai tiesiogiai lėmė ir taikių susitarimų tarp vartojimo ginčo šalių skaičių. Taip pat įtakos turėjo ir teisės aktų pakeitimai, kuriais gaminio vertinimo išvados buvo apmokestintos. Taigi, gavę patvirtinimą, kad vartotojo reikalavimas dėl prekės ar paslaugos kokybės yra galimai pagrįstas, verslininkai priimdavo sprendimą ginčo nagrinėjimą baigti taikiu susitarimu.

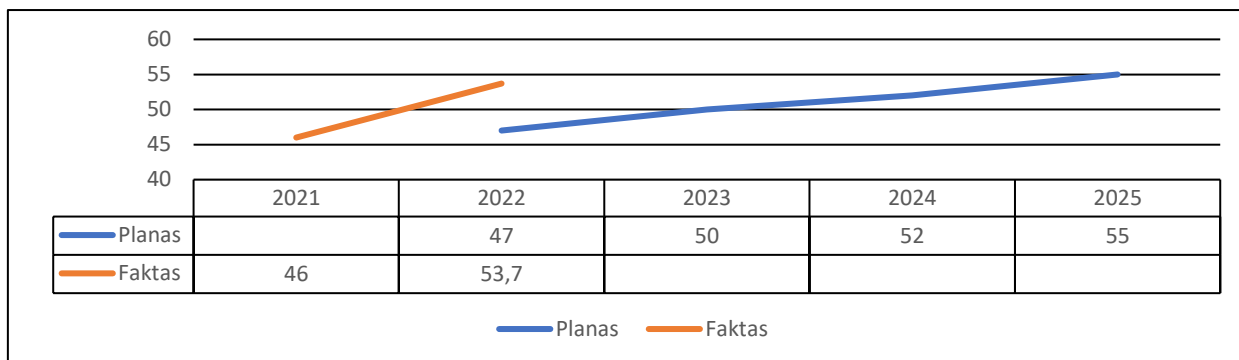
2022 m. vidutinė vartojimo ginčo nagrinėjimo trukmė sumažėjo iki 51 dienos (7 paveikslas). Rodiklio pagerėjimą įtakojo tai, kad išaugo taikiai išspręstų vartojimo ginčų, išnagrinėtų ne teismo tvarka, skaičius, o taip pat vis daugiau vartotojų kreipiasi su prašymu dėl savo pažeistų teisių gynimo, naudodamiesi Vartotojų teisių informacine sistema (VTIS) (8 paveikslas), kas palengvina skundo administravimo procesą.

7 paveikslas. R-13-001-11-02-01 Vidutinė vartojimo ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka trukmė, dienomis

Duomenų šaltinis: Vartotojų teisių apsaugos tarnybos duomenys

8 paveikslas. R-13-001-11-02-02 Vartotojų, kurie kreipiasi su prašymu dėl savo pažeistų teisių gynimo, naudodamiesi Vartotojų teisių informacine sistema (VTIS), dalis, proc.

Duomenų šaltinis: Vartotojų teisių apsaugos tarnybos duomenys

Stiprindama vartotojų apsaugą elektroninės prekybos srityje, VVTAT tęsė interneto svetainių patikras. 2022 m. patikrintos 347 interneto svetainės, kuriose siūlomos vartojimo prekės ir (ar) paslaugos (2021 m. – 301).

Vartojimo sutarčių stebėseną (monitoringas) buvo atlikta dviejose srityse: tarpininkavimo paslaugų, parduodant, perkant ar nuomojant nekilnojamojį turtą, ir avalynės elektroninės prekybos. Patvirtinus planuojamų tikrinti ūkio subjektų sąrašus, į juos buvo kreiptasi dėl sutarčių (taisyklių) pateikimo. Atlikus gautų sutarčių (taisyklių) vertinimą ir nustatius neatitikimus, ūkio subjektams buvo pateiktos pastabos, taip pat konsultacijos dėl sutarčių (sąlygų) keitimo. Verslininkai atsižvelgė į VVTAT pateiktas pastabas, pakeitė ar panaikino nesąžiningas vartojimo sutarčių (taisyklių) sąlygas. Stebėsenos tikslas buvo pasiektas.

Per 2022 m. VVTAT buvo priimta 130 nutarimų bylose dėl Reklamos įstatymo, Nesąžiningos komercinės veiklos vartotojams draudimo įstatymo, Produktų saugos įstatymo, Tabako, tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių kontrolės įstatymo pažeidimų, taip pat dėl Vartotojų teisių apsaugos įstatymo 40 straipsnyje nurodytų pažeidimų.

VVTAT priimti 149 nutarimai verslo subjektams atlyginti ginčo nagrinėjimo išlaidas – 122 atvejais išlaidos atlygintos. Atlygintų ginčo nagrinėjimo išlaidų dalis sudarė 81,9 proc.

Vartotojų švietimo srityje VVTAT organizavo temines vartotojų informavimo veiklas: analizavo ir skelbė su vartotojų teisių apsauga susijusią informaciją bei su priežiūra ne maisto produktų rinkos srityje susijusią informaciją, ruošė atmintines, pildė Dažniausiai užduodamų klausimų skiltį, taip pat buvo skelbiama ir su turizmo paslaugų teikėjų veiklos priežiūros rezultatais susijusi informacija.

VVTAT taip pat vykdė mokymus bei konsultacijas pagal patvirtintą metinį mokymų verslininkams planą. Buvo rengti seminarai įvairiomis temomis (teisės aktų naujovės, reikalavimai nuotolinei prekybai, garantijos, mechaniniai pažeidimai, reikalavimai renginių, apgyvendinimo srityse, reikalavimai reklamai, elektros prekių energetinio efektyvumo ženklavimas, cheminių medžiagų ir biocidinių gaminių, tekstilės, kosmetikos, statybos produktų ženklavimas ir kt.).

Remiantis reprezentatyvios 2022 m. [Lietuvos gyventojų apklausos](#) duomenimis, apie alternatyvų ginčų sprendimą žino 40 proc. respondentų. Tai žymiai daugiau nei 2021 m. (buvo 26 proc.). Vartojimo ginčų neteisminiu sprendimu pasitiki 54 proc. respondentų, o 72 proc. respondentų žinotų, kur kreiptis, jeigu pardavėjas / paslaugos teikėjas atsisakytų kompensuoti nuostolius. Internetine prekyba pasitiki 34 proc.

respondentų. Reikšmingos 2022 m. Lietuvos įmonių apklausos duomenimis, 59 proc. respondentų manymu, Lietuvos verslininkai yra gana informuoti apie vartotojų apsaugą.

Europos vartotojų centras Lietuvoje 2022 m. gavo 2 209 informacinius paklausimus (metinis augimas – 26 proc.) apie vartotojų teises Europoje (kai pardavėjas / paslaugos teikėjas registruotas kitoje Europos Sąjungos šalyje, Norvegijoje, Islandijoje ar Jungtinėje Karalystėje). Iš visų per 2022 m. sulauktų 880 skundų iš Europos vartotojų, net 72 proc. buvo išnagrinėti teigiamai (vartotojo naudai). Tai lėmė ne tik Europos vartotojų centro Lietuvoje teisininkų pastangos, bet ir vartotojų atsakingumas, išsaugant visus reikiamus pirkimo dokumentus ir įrodymus. Europos vartotojų centras Lietuvoje skiria išskirtinį dėmesį Lietuvoje reziduojančių vartotojų informavimui ir švietimui apie vartotojo teises, perkant iš kitos Europos valstybės.

Vykdamas maisto produktų rinkos priežiūrą per 2022 m. Lietuvos rinkoje atlikti 3 947 ne maisto gaminių ir paslaugų patikrinimai, kurių metu patikrinti 7 093 gaminių ir paslaugų tipai. 2 816 patikrinimų metu 5 128 gaminių tipai (72,3 proc.) atitiko nustatytus saugos ir kokybės reikalavimus. Padidėjus rizikingiausių ūkio subjektų patikrinimų daliai, buvo nustatyta ir daugiau nesaugių ne maisto produktų Lietuvoje rinkoje.

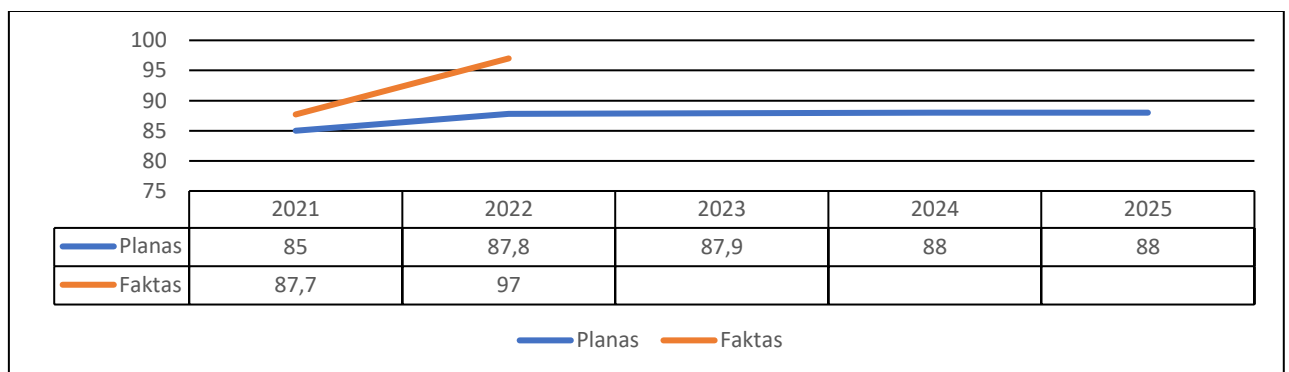
Vadovaujantis Turizmo įstatymu ir įgyvendinamaisiais teisės aktais vykdoma kelionių organizatorių, kelionių agentūrų, turizmo paslaugų rinkinio pardavėjų, klasifikuojamų apgyvendinimo paslaugų teikėjų (viešbučių, motelių, svečių namų ir kempingų) ir neklasifikuojamų apgyvendinimo paslaugų teikėjų veiklos priežiūra. Atlikta 30 klasifikuojamų objektų apžiūrų, buvo išduotas 21 apgyvendinimo įstaigų klasifikavimo pažymėjimas.

Šeštojo uždavinio poveikio rodiklio **E-13-001-08-01-06 Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos organizavime ir (ar) teikime dalyvaujančių subjektų ir paslaugų gavėjų, palankiai vertinančių sistemą, dalis, proc.** reikšmė pirmą kartą apskaičiuota 2022 m. pabaigoje. Apklauskos atlikimą organizavo VGTPPT, kuri siekė įtraukti kuo daugiau asmenų pateikti nuomonę įvairiais būdais: elektroniniu būdu, tam tikrų programų pagalba, naudojant QR kodus, sudarant galimybes pildyti anketas raštu. Net 95 proc. respondentų valstybės garantuojamos teisinės pagalbos sistemą įvertino palankiai.

Šio poveikio rodiklio reikšmėms didelę įtaką daro ir tęstinės veiklos uždavinio, susijusio su valstybės garantuojamos teisinės pagalbos teikimu, įgyvendinimas:

Tęstinis uždavinys – 13-001-11-05 T Užtikrinti palankesnes sąlygas tinkamai ginti pažeistas teises ar įstatymų saugomus interesus

9 paveikslas. R-13-001-11-05-01 Apklaustų paslaugų gavėjų, teigiamai vertinančių Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybos teikiamas paslaugas, jų prieinamumą bei aptarnavimo kokybę, dalis, proc.

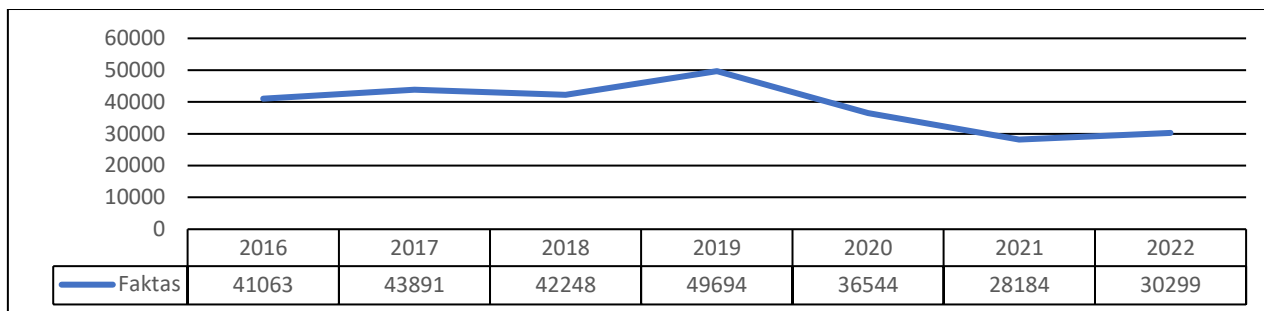

Duomenų šaltinis: VGTPPT duomenys

Valstybė garantuoja asmenims pirminę teisinę pagalbą, antrinę teisinę pagalbą ir valstybės užtikrinamą neteisminę mediaciją. Pirminė teisinė pagalba – tai teisinės informacijos, teisinių konsultacijų teikimas, valstybės ir savivaldybių institucijoms skirtų dokumentų rengimas, nesudėtingų procesinių dokumentų tam tikrais klausimais rengimas. Pirminės teisinės pagalbos teikimą užtikrina savivaldybės. 2022 m. pirminė teisine pagalba pasinaudojo 41 226 asmenys (2021 m. – 40 648 asmenys). Palyginti su 2021 m., 2022 m. pirminės teisinės pagalbos apimtys ženkliai nepasikeitė.

Antrinė teisinė pagalba – tai valstybės garantuojama advokato pagalba: dokumentų rengimas, gynyba ir atstovavimas bylose, įskaitant vykdymo procesą, išankstinį ginčų sprendimą ne teisme, bei bylinėjimosi išlaidų atlygimas.

10 paveikslas. Asmenų, pasinaudojusių antrine valstybės garantuojama teisine pagalba, skaičius

Duomenų šaltinis: VGTPT duomenys

2022 m. antrine teisine pagalba pasinaudojo 30 299 asmenys, tai asmenys, kuriems antrinė teisinė pagalba paskirta esant būtinojo gynėjo/įgaliotojo atstovo dalyvavimo pagrindams (18 972), ir asmenys, pasinaudoję antrine teisine pagalba, kuomet VGTPT priėmė sprendimą teikti antrinę teisinę pagalbą (11 327). Palyginti su 2021 m. valstybės garantuojama antrine teisine pagalba pasinaudojusių asmenų skaičius išaugo 7,5 proc., ankstesniais dvejais metais buvo fiksuojamas šio skaičiaus mažėjimas (dėl karantino ir ekstremalios situacijos režimų sąlygotų ribojimų bei teisinio reguliavimo pakeitimų). Antrinės teisinės pagalbos apimtys 2022 m. išaugo dėl padidėjusio asmenų, kurie kreipėsi dėl antrinės teisinės pagalbos teikimo, skaičiaus (atitinkamai VGTPT priėmė 16 proc. daugiau sprendimų dėl antrinės teisinės pagalbos teikimo). Būtinojo gynėjo/įgaliotojo atstovo paskyrimų skaičius augo neženkliai.

VGTPT 2022 m. gauta mažiau skundų dėl antrinės teisinės pagalbos teikimo kokybės – 10 skundų (2021 m. – 12 skundų), kas sudaro 0,09 proc. nuo sprendimų suteikti antrinę teisinę pagalbą skaičiaus (2021 m. – 0,12 proc.). 2022 m. 97 proc. paslaugų gavėjų teigiamai vertino VGTPT teikiamas paslaugas, jų prieinamumą bei aptarnavimo kokybę (9 paveikslas).

Nuosekliai siekiama gerinti antrinės teisinės pagalbos teikimą bei administravimą. Nuo 2022 m. sausio mėn. 8 d. nuo 19 eurų iki 20 eurų padidintas užmokesčio bazinis dydis, pagal kurį apskaičiuojamas užmokeskis advokatams už antrinės teisinės pagalbos teikimą.

2022 m. pilna apimtimi pradėjo veikti visi TEISIS funkcionalumai. Gyventojai, naudodamiesi šia informacine sistema, gali kreiptis dėl pirminės ar antrinės teisinės pagalbos elektroniniu būdu, gauti atsakymus, sprendimus, susijusius su valstybės garantuojama antrine teisine pagalba, naudotis interaktyvių konsultacijų įrankiu. Dėl procesų automatizavimo ir sąsajų su kitomis informacinėmis sistemomis bei registrais TEISIS optimizuoja pirminės ir antrinės teisinės pagalbos teikimo organizavimą. TEISIS antrinę teisinę pagalbą teikiantys advokatai gali administruoti paskirtas bylas, teikti pranešimus ir prašymus dėl išlaidų apskaičiavimo ir užmokesčio už suteiktas paslaugas apmokėjimo.

Vyriausybės strateginės analizės centro 2022 m. atliktoje Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos efektyvumo ir kokybės vertinamojoje galimybių studijoje pažymėta, kad ekspertai, atlikę esamos sistemos vertinimą, iš esmės sistemą įvertino kaip gerai veikiančią, o tobulintini elementai yra susiję su advokatų teikiamos paslaugos kokybe, t. y. advokatų specializacija, darbo krūviu, veiklos kokybės standartų nustatymu ir papildomomis priemonėmis tam tikrų pažeidžiamų grupių apsaugai. Įvertinus šioje studijoje pateiktą informaciją bei kitus, aktualius valstybės garantuojamos teisinės pagalbos sistemos aspektus, 2022 m. bendradarbiaujant su VGTPT ir Lietuvos advokatūra buvo rengiami pasiūlymai dėl valstybės garantuojamos teisinės pagalbos sistemos tobulinimo. Identifikuotos priemonės apėmė advokatų specializacijos jautriose bylose (pavyzdžiui, bylose su nepilnamečiais, nusikaltimų aukomis) skatinimą, numatant užmokesčio priedo mokėjimą už paslaugų teikimą šiose bylose ir specializuotus mokymus. Taip pat siekiant pritraukti daugiau advokatų į valstybės garantuojamos teisinės pagalbos sistemą, suplanuota gerinti advokatų veiklos sąlygas toliau plėtojant TEISIS, mažinant administracinę naštą, subalansuojant darbo krūvius, priimant sprendimus dėl užmokesčio bazinio dydžio. 2022 m. pabaigoje Vyriausybė taip pat pritarė Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo pakeitimams, numatantiems sistemines priemones paslaugų kokybės gerinimui, aiškesnes antrinės teisinės pagalbos sąlygas, papildomus antrinės teisinės pagalbos neteikimo pagrindus, siekiant užtikrinti, kad antrine teisine pagalba pasinaudotų tie gyventojai, kuriems ji labiausiai reikalinga (*įgyvendinti VPŃIP 8.5.1 - 8.5.4 veiksmai*).

Mediacija

Nuo 2020 m. sausio 1 d. įsigaliojus Mediacijos įstatymo nuostatomis dėl privalomosios mediacijos taikymo šeimos ginčiuose, siekiama skatinti Lietuvos gyventojus pasirinkti tokį ginčo sprendimų būdą, suteikiantį galimybes išsaugoti pagarbius tarpusavio santykius, vykdyti savanoriškai priimamus susitarimus,

taip pat sumažinti teismų darbo krūvį, taupyti privačių asmenų, valstybės biudžeto lėšas, skiriamas ginčų sprendimui teisme.

2022 m. Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnyba gavo 7401 prašymą dėl privalomosios mediacijos vykdymo, iš jų 3239 atvejais buvo ginčo šalių sutikimai dalyvauti mediacijoje, tai sudaro 43,8 proc. nuo visų gautų prašymų (2021 m. – 44,5). Iš 3035 2022 m. baigtų mediacijų 1713 ginčai baigėsi taikiai, tai sudaro 56,4 proc. (2021 m. – 54,7 proc.).

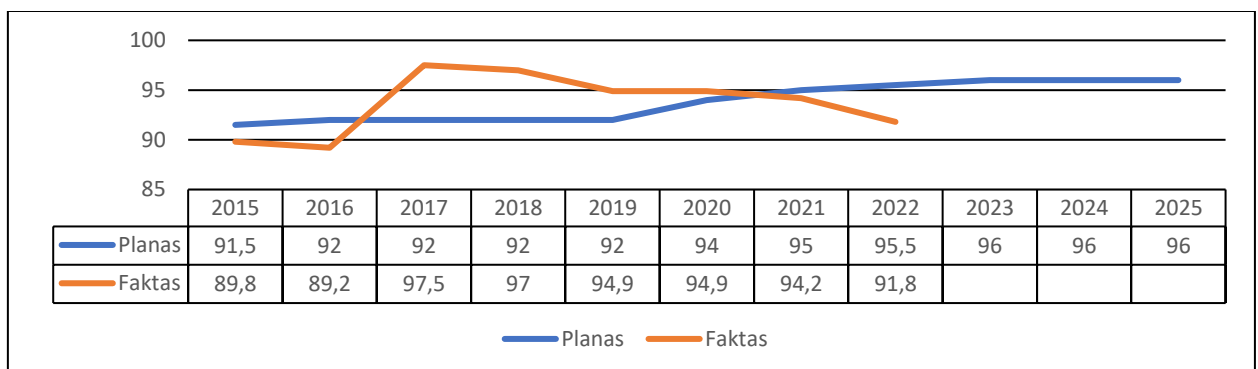
2022 m. bendradarbiaujant su viešosios įstaigos Vyriausybės strateginės analizės centro ekspertais ir mokslininkais – mediacijos ekspertais, atliktas privalomosios mediacijos šeimos ginčiuose teisinio reguliavimo poveikio *ex post* vertinimas (*įgyvendintas VPNI 8.3.5 veiksmas*). [Mediacijos šeimos ginčiuose teisinio reguliavimo poveikio ex post vertinimo ataskaita](#) paskelbta TAIS ir Teisingumo ministerijos svetainėje. *EX post* vertinimo metu suformuotos išvados bus panaudotos tobulinant mediacijos sistemą.

Tęstinis uždavinys – 13-001-11-01 T Užtikrinti Teisingumo ministerijai pavestų funkcijų įgyvendinimą

Viena iš pagrindinių priemonių, užtikrinant teisės sistemos darną, teisės aktų tarpusavio suderinamumą, teisės aktų kokybę, yra Teisingumo ministerijos pagal kompetenciją teikiamos išvados dėl kitų institucijų parengtų teisės aktų projektų. Teisingumo ministras yra atsakingas už tai, kad Vyriausybės inicijuoti teisės aktų projektai sklandžiai įsiterptų į egzistuojančią nacionalinę teisės sistemą, o tuo pačiu, kad pati teisėkūros procedūra būtų optimali, efektyvi ir atitiktų konstitucinio teisinės valstybės principo reikalavimus. Teisingumo ministerijos kompetencija teisėkūros srityje yra labai plati, atsižvelgiant į teisingumo ministro valdymo sritį „Nacionalinės teisinės sistemos plėtra“.

Teisingumo ministerija jau dešimtus metus iš eilės atliko institucijų, dėl kurių teisės aktų projektų buvo teiktos teisinės išvados, atstovų apklausą. Apklausiant respondentus siekiama išsiaiškinti, ar gautos teisinės išvados buvo naudingos rengiant teisės aktų projektus, ar pateiktos išvados buvo argumentuotos ir išsamios, ar teisinėse išvadose teikiami pasiūlymai dėl teisės technikos tobulinimo yra aiškūs ir konstruktyvūs, ar atsižvelgiama į teikiamas pastabas ir kt. 2022 m. išvadų rodiklio įvertinimo lygis išliko pakankamai aukštas – 91,8 proc., tačiau pažymėtina, kad palyginti su praėjusiais metais jis šiek tiek sumažėjo (2021 m. – 94,2 proc. institucijų atstovų teigiamai vertino Teisingumo ministerijos išvadas dėl jų rengtų teisės aktų projektų). Atsižvelgiant į apklausos rezultatus ir kitas identifikuotas problemas 2023 m. numatytas išskirtinis dėmesys tiek Teisingumo ministerijos išvadų kokybei, tiek bendrai teisėkūros kokybei gerinti.

11 paveikslas. R-13-001-11-01-01 Institucijų atstovų, teigiamai įvertinusių teisinės išvadas, dėl kurių išvengta netinkamo teisinio reguliavimo, dalis, proc.

Duomenų šaltinis: Teisingumo ministerijos duomenys

Teisingumo ministerijos specialistai nuolat kelia savo kompetenciją, gilina žinias, kad galėtų pateikti kompetentingas išvadas, dalyvauja darbo grupėse, konsultuoja kitų institucijų kolegas, rengiančius teisės aktus.

Per 2022 m. Teisingumo ministerijos specialistai parengė 1091 teisinę išvadą dėl kitų institucijų pateiktų teisės aktų projektų, šiek tiek daugiau nei praėjusiais metais (2021 m. – 1037, 2020 m. – 1028, 2019 m. – 921). 2022 ir 2021 metais parengtų išvadų skaičius rodo, kad nepaisant Vyriausybės pastangų, siekiant stabilizuoti teisėkūros procesus, mažinti teikiamų teisės aktų pakeitimų skaičių, bendras teikiamų teisės aktų projektų skaičius nemažėjo. Tai galėjo nulėmti strateginio valdymo sistemos pertvarkos procesai, kai 2022 m. ministerijos parengė ir atitinkamai teikė derinti pakankamai didelį kiekį teisės aktų, kuriais buvo tvirtinami naujus reikalavimus atitinkantys strateginio planavimo dokumentai. Nors teisėkūros apimtys buvo didelės,

teisinių išvadų pateikimo laiku kriterijaus reikšmė 2022 m. ženkliai išaugo ir siekė 73,8 proc., kai tuo tarpu 2021 m. buvo žema – 52,45 proc. (2020 m. – 45 proc.). Rodiklis pagerėjo dėl ypatingo dėmesio teisėkūros procesų gerinimui ir optimizavimui ir tikimasi ateityje augti.

Svarbiausi veiklos rezultatai

Įgyvendinant šį uždavinį 2022 m. Teisingumo ministerija atliko visą eilę darbų, kurie taip pat turėjo įtakos ir *teisingumo sistemos veiksmingumo didinimui ir teisės viršenybės indekso įgyvendinimui*.

Atlikta privalomų notarinių veiksmų peržiūra. Seimas pritarė Teisingumo ministerijos iniciatyvai atsisakyti privalomos notarinės formos rašytiniam kito sutuoktinio sutikimui įvaikinti, dokumento vertimo tikrumui ir valstybės ir savivaldybių turto patikėjimo sutartims. Buvo praplėsti atvejai, kada hipoteka gali būti išregistruojama be notaro. Taip pat, siekiant supaprastinti tėvystės pripažinimo procedūrą, padaryti ją prieinamesne ir patogesne, buvo sudaryta galimybė gyventojams dėl tėvystės pripažinimo kreiptis į notarą arba į civilinės metrikacijos įstaigą. Didinant notaro paslaugų prieinamumą buvo įteisintas mišrus notarinių veiksmų būdas (kai viena šalis dalyvauja gyvai, o kita – nuotoliniu būdu). Galimybės pasinaudoti notarų paslaugomis nuotoliniu būdu sudarytos jau 2021 m. Nuotolinės notarų paslaugos padės žmogui jas gauti saugiau, greičiau ir patogiau ir leis taupyti kaštus. Taip pat buvo priimti Notariato įstatymo pakeitimai, kuriais įkainių už notarinių veiksmų atlikimą patvirtinimas perkeltas į Vyriausybės lygmenį, įteisinta Notarų įkainių nustatymo metodika, detalizuojanti įstatyme numatytų įkainių nustatymo kriterijų taikymą ir įtvirtinanti įkainių nustatymo mechanizmą. Siekiant sisteminių notariato pokyčių, kartu su įkainių reguliavimo tobulinimu, įtvirtintas notarų skaičiaus stebėsenos mechanizmas. Siekiant visapusiško kandidatų į notarus (asesorių) pasirengimo notaro profesijai, apimančio ir įpareigojimą laikytis notarų profesinės etikos reikalavimų bei dėl šių reikalavimų pažeidimo kylančią atsakomybę, Notariato įstatyme įtvirtinta kandidatų į notarus (asesorių) drausminė atsakomybė. Atsisakyta techninio pobūdžio funkcijų Teisingumo ministerijos notariato administravimo srityje, perduodant jas Lietuvos notarų rūmams (pvz., notarų atstovų skyrimo įforminimas, notaro pažymėjimų išdavimas, konkrečių notarų veiklos teritorijoje esančių adresų turto paveldėjimo atvejais notarams priskyrimas).

Tobulinant teisės aktų antikorupcinio vertinimo procesą 2022 m. nauja redakcija išdėstytos Teisės aktų projektų antikorupcinio vertinimo taisyklės ir parengtos Norminių teisės aktų projektų antikorupcinio vertinimo metodologinės gairės, kurios tikimasi bus institucijoms reali pagalba atliekant teisės aktų antikorupcinį vertinimą (*įgyvendintas VPNI 8.4.1 veiksmas*).

2022 m. priimti ar patikslinti naują Pranešėjų apsaugos įstatymą įgyvendinantys teisės aktai: Vyriausybės nutarimas "Dėl Lietuvos Respublikos pranešėjų apsaugos įstatymo įgyvendinimo" ir juo patvirtinti Atlyginimo pranešėjams už vertingą informacijos tvarkos aprašas, Kompensavimo pranešėjams už patiriamą neigiamą poveikį ar galimus padarinius dėl pateikto pranešimo tvarkos aprašas bei nauja redakcija išdėstytas Vidinių informacijos apie pažeidimus teikimo kanalų įdiegimo ir jų funkcionavimo užtikrinimo tvarkos aprašas; teisingumo ministro įsakymu patvirtintas Europos Sąjungos teisės aktų ir juos įgyvendinančių Lietuvos Respublikos teisės aktų, dėl kurių informaciją apie pažeidimą pateikusiam asmeniui užtikrinama apsauga, sąrašas. Taip pat parengtas Lietuvos Respublikos pranešėjų apsaugos įstatymo praktinio taikymo ir įgyvendinimo metodologinis vadovas (*įgyvendintas VPNI 8.4.2 veiksmas*).

Teisingumo ministerija nuosekliai stiprina tarptautinio teisinio bendradarbiavimo pozicijas. 2021 ir 2022 metais buvo pasirašytos bendradarbiavimo sutartys su Jungtiniais Arabų Emyratais ir Brazilija. Abiem atvejais buvo susitarta dėl savitarpio teisinės pagalbos baudžiamojoje srityje dėl nuteistųjų perdavimo ir dėl ekstradicijos. Tokio pobūdžio sutartys, palengvina šalių teisinį bendradarbiavimą, sudaromos palankesnės sąlygas nuteistųjų asmenų socialinei reabilitacijai, kuomet nuteistieji gali atlikti bausmę toje valstybėje, iš kurios jie yra kilę, ekstradicijos sutartys padeda užtikrinti, kad padariusiam nusikaltimą asmeniui nepavyks išvengti bausmės pasislepiant kitoje šalyje – valstybė įgiję teisę reikalauti sulaikyti tokį asmenį ir grąžinti jį nusikaltimo padarymo valstybę.

Papildomi žingsniai buvo žengti ir siekiant užtikrinti aukštą žmogaus teisių apsaugos lygį ir sumažinti diskriminavimo apraiškas Lietuvos visuomenėje. Visų pirma, buvo patvirtintos Baudžiamojo kodekso pataisos, kuriomis baudžiamosios teisės priemonėmis sudaromos prielaidos veiksmingiau kovoti su tam tikromis rasizmo ir ksenofobijos formomis. Pataisose yra patikslinti Baudžiamojo kodekso straipsniai ir numatyta, kad baudžiamoji atsakomybė grėstų ne tik už diskriminavimą amžiaus, lyties, seksualinės orientacijos, neįgalumo, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu, bet ir dėl odos spalvos bei etninės kilmės.

Taip pat, siekiant pašalinti teisinio reguliavimo omisiją, dėl kurios asmenys savo asmenvardžių negalėjo turėti įrašytą originalia forma, o teisę į asmenvardį kiekvieną kartą buvo priversti ginti teismo keliu, buvo sudarytos galimybės ne lietuvių tautybės asmenims, sutuoktiniams ir jų vaikams, kurių pavardės rašomos lotyniškais rašmenimis, asmenims, įgijusiems vardą ar pavardę užsienio valstybėje, rašyti asmenvardžius

Lietuvoje išduodamuose dokumentuose autentiška forma lotyniškos abėcėlės rašmenimis, įskaitant ir q, x, w raides. Be kita ko, nuo 2022 m. vasario 1 d. pagal teisingumo ministro įsakymą atsirado galimybė asmenims, kuriems diagnozuotas transseksualumas, keisti savo asmenvardžius į kitai lyčiai būdingas asmenvardžių formas administracine tvarka, nereikaujant medicininio lyties pakeitimo patvirtinimo.

Teisingumo ministerija 2022 m. kovo–gegužės mėn. vykdė viešųjų konsultacijų susitikimų ciklą dėl Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo peržiūros ([viešųjų konsultacijų ataskaita](#)). Atsižvelgiant į viešųjų konsultacijų rezultatus, parengti teisės aktų pakeitimų projektai, kurie 2023 m. vasario mėn. registruoti Seime. Projektuose siūlomos nuostatos sudarys sąlygas efektyviau ginti duomenų subjektų teises bei patenkinti jų teisėtus lūkesčius; tyrimų, patikrinimų ir skundų nagrinėjimo veiklos pakeitimai leis perskirstyti priežiūros institucijoms žmogiškuosius ir finansinius išteklius, taip užtikrinant veiksmingesnę priežiūrą ir apginant didesnio asmenų skaičiaus teisę į asmens duomenų apsaugą; šios nuostatos, taip pat pakeitimai, sudarantys daugiau galimybių darbdaviams tvarkyti darbuotojų (pretendentų į darbuotojus) teistumo duomenis, turės teigiamos įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai, užtikrins didesnę teisinę tikrumą ūkio subjektams; bus labiau užtikrintas visuomenės informuotumas apie teisės aktų taikymo praktiką, duomenų subjektų teises bei priežiūros institucijų veiklos skaidrumas (*įgyvendintas VPŅIP 8.1.12 veiksmas*).

Teisingumo ministerijos komanda atskirą dėmesį skyrė ir baudžiamojo proceso dalyvių garantijoms sustiprinti. Pertvarkytas laikino sulaikymo institutas, siekiant, kad ši, griežčiausia procesinė prievartos priemonė, būtų taikoma tik išimtiniais atvejais. Taip pat įtvirtinta galimybė atlyginti advokato paslaugų išlaidas asmenims, kurie buvo išteisinti baudžiamajame procese ir tiems, kurių atžvilgiu administracinių nusižengimų teiseną buvo nutraukta. Siekiant užtikrinti, kad nukentėjusiems nuo nusikalstamų veikų asmenims būtų aiškia, suprantama kalba išaiškinamas jų procesinių teisių baudžiamajame procese turinys ir sukuriama realios prielaidos jomis efektyviai pasinaudoti, Teisingumo ministerija parengė elektroninį leidinį apie nukentėjusių asmenų teises, kuris buvo išplatintas visoms suinteresuotoms institucijoms ir yra nuolatos prieinamas Teisingumo ministerijos elektroniniame tinklalapyje. Šis elektroninis informacinis leidinys yra išverstas į užsienio kalbas, pritaikytas neįgaliems asmenims.

2022 m. ir toliau buvo sėkmingai valdomi ES teisės aktų ir juos įgyvendinančių nacionalinių priemonių srutai, prižiūrėtas procesas ir vertinti pateikti teisės aktų projektai. Visi Europos Komisijos paklausimai ir prieš Lietuvą pradėtos pažeidimo procedūros koordinuoti teisės aktų nustatytais terminais, teikiant aktualią informaciją Europos Komisijai.

Europos Komisijos tarpiniais Vidaus rinkos švieslėtės duomenimis, Lietuva žymiai pagerino savo vidaus rinkos direktyvų perkėlimo rezultatus – neperkėlė 3 vidaus rinkos direktyvų iš 1018. Lietuvos vidaus rinkos direktyvų perkėlimo deficitas yra 0,3 proc. visų vidaus rinkos direktyvų. Paėjusį ataskaitinį laikotarpį Lietuva buvo neperkėlus 17 iš 997 vidaus rinkos direktyvų ir deficitas buvo 1,7 proc. Kadangi pateikti tik tarpiniai rezultatai, nėra galimybės pateikti lyginamųjų ES valstybių narių duomenų už 2022 m.

2022 m. Europos Komisija Lietuvai pateikė daugiau naujų paklausimų – 10 naujų paklausimų per EU Pilot sistemą ir 21 administracinį laišką (2021 m. buvo gauti 5 nauji paklausimai per EU Pilot sistemą ir 15 administracinių laiškų. Tai paaiškinama Europos Komisijos siekiu kaip galima daugiau klausimų išsiaiškinti ir išspręsti neformaliai, išvengiant oficialių pažeidimo procedūrų pradėjimo. 2022 m. Lietuvai pateikti 13 oficialių pranešimų, iš kurių 10 dėl nepranešimo laiku apie įgyvendinančias priemones (2021 m. buvo gauti 29 oficiali pranešimai, 20 iš jų dėl nepranešimo laiku apie įgyvendinančias priemones) ir 3 pagrįstos nuomonės (2021 m. buvo gautos 6 pagrįstos nuomonės) dėl Lietuvos Respublikos šnipareigojimų neįvykdymo. Sumažėjęs pažeidimo procedūrų skaičius visų pirma sietinas su 2022 m. sumažėjusiu perkeliama direktyvų skaičiumi. Tačiau tam turėjo įtakos ir geri tiek Lietuvos Respublikos Vyriausybės, tiek ir Lietuvos Respublikos Seimo darbotvarkių vykdymo rezultatai.

2022 m. ir toliau buvo sistemiškai tobulinamas ES teisės perkėlimo ir įgyvendinimo Lietuvoje koordinavimo reglamentavimas. I ketvirtį buvo parengtos ir Vyriausybės Europos Sąjungos komisijos patvirtintos ES teisę perkeliančioms ir įgyvendinančioms institucijoms skirtos ES teisės perkėlimo ir įgyvendinimo gairės. Šių gairių pagrindu institucijos turi pasirengti ar atsinaujinti turimas savo vidines ES reikalų koordinavimo tvarkas. Siekdama rodyti pavyzdį, Teisingumo ministerija IV ketvirtį atnaujino savo vidinę ES reikalų koordinavimo tvarką ir pasidalino ja su kitomis institucijomis. 2022 m. taip pat parengti ir su institucijomis suderinti ES reikalų koordinavimo taisyklių pakeitimai, kuriuos Lietuvos Respublikos Vyriausybė, tikimasi, patvirtins 2023 m. I ketvirtį. Patvirtinus pakeitimus, planuojama organizuoti mokymus institucijoms ES teisės perkėlimo ir įgyvendinimo tematika.

2022 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybei ir ES teisminėms institucijoms buvo pateikti dokumentai, susiję su dalyvavimu 16 naujų ES teisminėse institucijose nagrinėjamų bylų, kuriose aktualu užtikrinti Lietuvos Respublikos interesų atstovavimą. Taip pat buvo tęsiamas darbas su ankstesniais metais pradėtomis

bylomis (12 ES teisminėse institucijose nagrinėjamų bylų), visose jose teikiant informaciją kitoms kompetentingoms valstybės institucijoms bei rengiant procesinius dokumentus.

Siekiant identifikuoti ES teisminėse institucijose svarstomų bylų aktualumą Lietuvos interesams, galima poveikį nacionalinei teisei bei įvertinti tikslingumą dalyvauti bylose, 2022 m. valstybės institucijoms komunikotos 942 ES teisminėse institucijose nagrinėjamos bylos ir šių teismų sprendimai.

2022 m. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas ir Europos Sąjungos Bendrasis Teismas priėmė 18 sprendimų bylose, kuriose atstovauta Lietuvos Respublikos Vyriausybės pozicijai, 11 priimtų sprendimų buvo visiškai arba iš dalies pritarta atstovautai Lietuvos Respublikos Vyriausybės pozicijai.

2022 m. birželio 30 d. Seime priimti Žalos, atsiradusios dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo ir atstovavimo valstybei ir Lietuvos Respublikos Vyriausybei įstatymo pakeitimai. Pakeitimai sukurs teisinę prielaidą Vyriausybės atstovui Europos žmogaus teisių teisme (toliau – EŽTT) atstovauti valstybei ne tik Jungtinių Tautų (toliau – JT) Žmogaus teisių komitete, bet Vyriausybės pavedimu ir kituose JT komitetuose, užtikrins galimybę sudaryti taikius susitarimus JT komitetų nagrinėjamosiose bylose prieš Lietuvą. Įstatymu padidinti žalos, išmokamos ne teismo tvarka, dydžiai, kurie leis išmokėti adekvatų žalos atlyginimą nesibylinėjant.

2022 m. JT Žmogaus teisių Komitetas paskelbė tik vieną sprendimą, kuriuo buvo atmesti kaip nepriimtini 3 skundai. EŽTT paskelbė 20 sprendimų/nutarimų, kuriais viso išnagrinėjo 41 skundą, iš jų 13 buvo pripažinti nepagrįstais/nepriimtinais arba išbraukti, 9 bylose buvo sudaryti taikūs susitarimai (dėl kalinimo sąlygų), 18 bylų (iš jų 12 dėl kalinimo sąlygų) konstatuotas bent vienas Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos, iš dalies pakeista protokolais Nr. 11 ir Nr. 14, pažeidimas.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos žalos, atsiradusios dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo ir atstovavimo valstybei ir Lietuvos Respublikos Vyriausybei įstatymo nuostatomis 2022 m. į Teisingumo ministeriją dėl žalos atlyginimo kreipėsi 247 pareiškėjai ir pateikė prašymų dėl 1 338 569,89 eurų žalos atlyginimo. Iš jų 144 asmenys dėl netinkamų kalinimo sąlygų (92 831,51 eurų), 65 asmenys dėl valstybės institucijų (pareigūnų) padarytos žalos atlyginimo (945 606,28 eurų), 11 asmenų dėl sudarytų taikos sutarčių (82 836,10 eurų) ir 27 asmenys pagal EŽTT sprendimus (217 296 eurų). Visi teismų procesiniai sprendimai įvykdyti laiku ar anksčiau, nei įstatyme numatytas 3 mėn. terminas.

2022 m. gruodžio 20 d. Seime priimti Smurtiniais nusikaltimais padarytos žalos atlyginimo įstatymo pakeitimai, kurių tikslas stiprinti nukentėjusių nuo smurtinių nusikaltimų asmenų apsaugą ir teises. Į Smurtinių nusikaltimų sąrašą įtraukti tyčiniai nesunkūs smurtiniai nusikaltimai, taip sulyginant visų nuo smurtinių nusikaltimų nukentėjusių asmenų teisinę padėtį. Be to, sudarytos sąlygos visiems prokuroro ar teismo nukentėjusiais pripažintiems asmenims sudaryti vienodas galimybes kreiptis dėl kompensacijos į Nukentėjusių nuo nusikaltimų asmenų fondą. Iki pakeitimų įsigaliojimo 2024 m. sausio 1 d. dalis asmenų, pavyzdžiui, nužudyto asmens broliai, seserys ir kiti artimi giminaičiai dėl pernelyg siauro įstatymo apibrėžimo neturi teisės į žalos kompensavimą. Pakeitimais užtikrinamas tinkamas Direktyvos 2004/80/EB ir ją aiškinančios Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudencijos įgyvendinimas (*įgyvendintas VPŃP 8.1.12 veiksmai*).

Per 2022 m. Teisingumo ministerija priėmė 210 sprendimų dėl kompensacijos smurtinių nusikaltimų išmokėjimo, iš jų 124 sprendimai kompensuoti smurtiniais nusikaltimais patirtą žalą, dėl prašymų, atsižvelgiant į aktualių teisės aktų reikalavimus, buvo priimti neigiami sprendimai. Bendrai išmokėta smurtinių nusikaltimų aukoms – 402 692 eurai (2021 m. išmokėta kompensacijų – 338 308 eurai). 2022 m. 117 atveju teismams pateikta regreso ieškinių bei priimta sprendimų dėl valstybės reikalavimo teisių įgyvendinimo.

Siekiant skaidriai atrinkti teisingumo ministro siūlomas rinkimų komisijų narių kandidatūras ir jas teikti Lietuvos Respublikos vyriausiajai rinkimų komisijai Teisingumo ministerijoje buvo parengtas ir patvirtintas Kandidatų į rinkimų komisijų narius atrankos tvarkos aprašas.

Teisinės pagalbos Ukrainai priemonės 2022 metais

Nuo pat 2022 m. vasario 24 d., kai Rusija pradėjo neišprovokuotą ir beprecedentę agresijos karą prieš Ukrainą, Teisingumo ministerija deda nuolatinę ir nuoseklią pastangą, kad nacionaliniu, Europos Sąjungos (ES) ir tarptautiniu lygiu teisingumo srityje būtų įgyvendinami esami ir sukurti nauji teisiniai mechanizmai, užtikrinantys visapusišką Rusijos valstybės (režimo) ir visų tarptautinius nusikaltimus padariusių asmenų baudžiamąją atsakomybę. Teisingumo ministerija kryptingai siekia, kad teisingumas Ukrainoje būtų užtikrintas ne tik *de jure*, bet ir *de facto* ir kad ieškant tokių teisinių sprendimų nebūtų nepagrįstai delsiama.

Teisingumo ministerija parengė ir pateikė Vyriausybei tvirtinti Lietuvos Respublikos kreipimąsi į Tarptautinio baudžiamojo teismo prokurorą, kuriuo prašoma pagal Romos statutą pradėti situacijos Ukrainoje tyrimą dėl karo nusikaltimų ir nusikaltimų žmoniškumui. Prokuroras nedelsdamas paskelbė pradantis tyrimą. Lietuva yra pirmoji pasaulio valstybė, inicijavusi „Hagos procesą“, pagal kurį Romos statuto valstybės narės turi teisę reikalauti tirti tarptautinius nusikaltimus. 1998 m. Lietuvai ratifikavus Romos statutą, tai buvo

pirmas kartas, kai Lietuva pasinaudojo šiuo tarptautiniu dokumentu ir pagal jį įsteigto teismo jurisdikcija. Vėliau dar 43 pasaulio valstybės taip pat kreipėsi į Tarptautinį baudžiamąjį teismą.

Teisingumo ministerija, suprasdama, su kokiais finansiniais, operatyvinės veiklos ir kitais iššūkiais susidurs Tarptautinio baudžiamąjo teismo prokuroras, tirdamas situaciją Ukrainoje, Vyriausybei pritarus, skyrė šiam teismui papildomą 100 tūkst. eurų finansavimą. Teisingumo ministerija taip pat organizavo deleguotojo nacionalinio eksperto-tyrėjo atranką. Pirmą kartą į Tarptautinio baudžiamąjo teismo prokuratūrą išsiųstas dirbti atstovas iš Lietuvos, tiesiogiai padėti situacijos Ukrainoje tyrimų grupei.

Teisingumo ministerija aktyviai įsitraukė į Tarptautinio baudžiamąjo teismo ir Romos statuto valstybių narių asamblėjos veiklą. Siekiama, kad su šiuo teismu Lietuva palaikytų veiksmingus tarpžinybinius ryšius.

Teisingumo ministerija kreipėsi į Lietuvos Respublikos generalinę prokuratūrą su prašymu pradėti tyrimą dėl Rusijos nusikaltimų Ukrainoje. Generalinė prokuratūra pradėjo ikiteisminį tyrimą universaliosios jurisdikcijos pagrindu pagal Lietuvos Respublikos baudžiamąjo kodekso 100 straipsnį dėl tarptautinės teisės draudžiamo elgesio su žmonėmis, 110 straipsnį dėl agresijos ir 111 straipsnį dėl draudžiamų karo atakų. Padedant Eurojustui buvo įsteigta Lietuvos, Lenkijos ir Ukrainos teisminių institucijų jungtinė tyrimo grupė. Jos tikslas – palengvinti keitimąsi informacija ir įrodymais ir remti nusikalstamų veikų tyrimus. Vėliau prie šios grupės prisijungė Tarptautinio baudžiamąjo teismo prokuratūra ir kitos valstybės.

Teisingumo ministerijos iniciatyva, patvirtinus Vyriausybei, Lietuva pateikė prašymą įstoti į Tarptautiniame Teisingumo Teisme nagrinėjamą bylą *Ukraina prieš Rusiją* dėl Genocido konvencijos taikymo ir aiškinimo. Lietuva buvo viena pirmųjų valstybių, įsitraukusių į šią bylą, siekiant užkirsti kelią bet kokiam piktnaudžiavimui šios konvencijos nuostatomis, Rusijos siekiui panaudoti ją karinei agresijai pateisinti. Dar 33 pasaulio valstybės įsitraukė į šį teismo procesą. Tai yra pirmasis atvejis, kai Lietuva pasinaudojo savo procesinėmis teisėmis dalyvauti Tarptautinio Teisingumo Teismo byloje. Teisingumo ministerija parengė Lietuvos deklaraciją dėl įstojimo į bylą ir kitus procesinius dokumentus ir toliau ves šią bylą.

Teisingumo ministerija pateikė Europos Žmogaus Teisių Teismui prašymą įstoti į tarpvalstybinę bylą *Ukraina prieš Rusiją* dėl Rusijos kariniais veiksmais daromų šurkščių ir sisteminių Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatų pažeidimų. Dar 25 Europos valstybės pateikė prašymus įsitraukti į šią bylą.

Teisingumo ministerija parengė kreipimąsi į ES teisingumo komisarą ir valstybių narių teisingumo ministrus, kviesdama priimti bendrą poziciją dėl poreikio steigti specialųjį tarptautinį tribunolą agresijos nusikaltimui tirti. Ši iniciatyva turėjo aiškų rezultatą – ES patvirtino bendrą poziciją, kad Rusija privalo atsakyti už agresiją, ES įsitrauks į specialiojo tarptautinio tribunolo steigimą. 2022 m. Teisingumo ministerijos atstovai dalyvavo ir toliau tęs darbą valstybių narių pagrindinėje iniciatyvinėje grupėje, kurios tikslas pateikti teisinius sprendimus dėl specialiojo tribunolo agresijos nusikaltimui tirti įsteigimo.

Nuo Rusijos agresijos karo prieš Ukrainą pradžios ES Teisingumo ir vidaus reikalų taryboje išskirtinis dėmesys skirtas būtent toms priemonėms, kuriomis siekiama visapusiškos Rusijos atsakomybės ir teisingumo Ukrainoje. Teisingumo ministerija nuosekliai smerkia Rusijos ir Baltarusijos režimus ir akcentuoja būtinybę užtikrinti jų baudžiamąją atsakomybę ir efektyvių bei skubių sprendimų dėl pagalbos Ukrainai ir ES veiklos koordinavimo teisingumo srityje poreikį. Taip pat pabrėžiamas poreikis kurti reikiamus mechanizmus už Rusijos karinę agresiją atsakingų asmenų baudžiamajai atsakomybei užtikrinti, konfiskuoti dėl ES sankcijų įšaldytą asmenų turtą, neapsiribojant turto konfiskavimu vien tik baudžiamąjo proceso kontekste. 2022 m. pabaigoje patvirtintos Tarybos išvados dėl kovos su nebaudžiamumu už šiuos Rusijos įvykdytus nusikaltimus. Į šias išvadas įtrauktas ir Lietuvos pateiktas pasiūlymas, kuriuo ES institucijos raginamos dėti daugiau pastangų kovojant su dezinformacija ir bandymais perrašyti istoriją.

Teisingumo ministerijos atstovai aktyviai dalyvavo ir kituose tarptautiniuose susitikimuose, kuriuose buvo svarstomos pagalbos Ukrainai ir Rusijos baudžiamosios atsakomybės užtikrinimo priemonės. Taip pat dalyvauta 2022 m. pradžioje Europos Komisijos iniciatyva įsteigtos specialios darbo grupės Rusijos ir Baltarusijos subjektų sankcionuoto turto įšaldymo ir konfiskavimo klausimams spręsti veikloje. Šios grupės tikslas – užtikrinti už sankcijų įgyvendinimą atsakingų institucijų nacionaliniu lygmeniu atliekamo darbo koordinavimą, jos veikla bus tęsiama ir 2023 metais.

2022 m. įvykusiųose teisingumo ministro ir kitų tarptautinių institucijų atstovų susitikimuose esminis dėmesys skirtas teisinėms priemonėms, kad būtų užtikrintas teisingumas Ukrainoje ir užkirstas kelias Rusijos režimo nebaudžiamumui.

Teisingumo ministerija 2022 m. gegužės mėn. Vilniuje organizavo tarptautinę konferenciją, kurios metu buvo priimtas ir tarptautinei bendruomenei išplatintas Vilniaus komunikatas, kviečiantis imtis teisinių priemonių siekiant Rusijos vadovybės atsakomybės už agresijos nusikaltimą.

Tęstinis uždavinys – 13-001-11-04 T Tinkamai tvarkyti registrų duomenis

Teisingumo ministerija yra 13 Lietuvos Respublikos registrų (Gyventojų registro, Juridinių asmenų registro, Nekilnojamojo turto registro, Adresų registro, Turto arešto aktų registro, Neveiksnių ir ribotai veikusių asmenų registro, Įgaliojimų registro, Testamentų registro, Vedybų sutarčių registro, Sutarčių ir teisių suvaržymų registro, Patentų registro, Prekių ženklų registro ir Dizaino registro) ir 7 valstybės informacinių sistemų valdytoja.

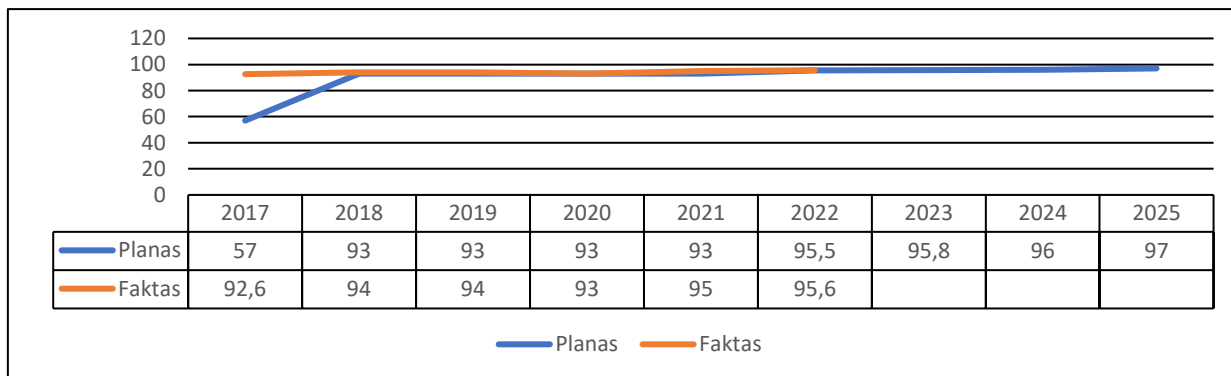
Nuolat siekiama, kad teisingumo ministro valdymo srities valstybės registrų ir informacinių sistemų paslaugos būtų prieinamos ir kokybiškos.

Priimti Teisingumo ministerijos inicijuoti Nekilnojamojo turto registro įstatymo pakeitimai, kuriais išplėstas subjektų, galinčių gauti išsamius Nekilnojamojo turto registro duomenis ir dokumentus, ratas, užtikrinant didesnę Registro duomenų prieinamumą. Priėmus šiuos pakeitimus, duomenis apie visą asmens nekilnojamąjį turtą turės teisę gauti žurnalistai, tokiu būdu užtikrinant visuomenės teisę gauti informaciją. 2023 m. sausio 1 d. įsigaliojus Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymui, teisę gauti registro aktualius ir archyvinius duomenis apie asmens turtą, patenkančią į teritorijas, kuriose taikomos specialiosios žemės naudojimo sąlygos, dokumentų kopijas turi ir asmenys, suinteresuoti ūkinės ir (ar) kitokios veiklos, dėl kurios nustatytos teritorijos, kuriose taikomos specialiosios žemės naudojimo sąlygos, vykdymu.

Įgyvendinant priimtus Teisingumo ministerijos valdomų registrų ir informacinių sistemų veiklą reglamentuojančius teisės aktus baigti įgyvendinti projektai „Juridinių asmenų dalyvių informacinės sistemos (JADIS) modernizavimas“ ir „Piniginių lėšų apribojimų informacinės sistemos (PLAIS), Antstolių informacinės sistemos (AIS) ir Turto arešto aktų registro (TAAR) modernizavimas“, Gyventojų registro modernizavimas ir susijusių elektroninių paslaugų kūrimo pirmasis etapas, Metrikacijos ir gyvenamosios vietos deklaravimo informacinės sistemos modernizavimas, Nekilnojamojo turto registro modernizavimas, Sutarčių ir teisių suvaržymų registro modernizavimas, atlikti Antstolių informacinės sistemos, Įgaliojimų registro modernizavimo darbai, įgyvendinti Teisinės pagalbos paslaugų informacinės sistemos (TEISIS) funkcionalumai. Modernizuojant Juridinių asmenų registravimo elektroninę paslaugą (JAREP), sudarytos galimybės ne tik Lietuvos, bet ir kitų ES valstybių narių piliečiams elektroniniu būdu įsteigti uždaryją akcinę bendrovę, Europos bendrovės, akcinės bendrovės, uždarnosios akcinės bendrovės filialą ar kitose ES valstybėse narėse ir Europos ekonominei erdvei priklausančiose valstybėse įsteigti ribotos atsakomybės bendrovių filialą. Įgyvendinant 2022 m. rugsėjo 15 d. Seime priimtą Politinių organizacijų įstatymą, buvo pakeisti poįstatyminiai teisės aktai naujos teisinės formos juridinių asmenų politinių komitetų – registravimui Juridinių asmenų registre, taip pat atlikti Politinių partijų narių sąrašų informacinės sistemos techniniai pakeitimai politinių komitetų narių sąrašų pateikimui. Optimizuojant adresų suteikimo procesą bei tenkinant poreikį pateikti detalesnę adresų keitimosi istoriją atlikti Adresų registro modernizavimo darbai.

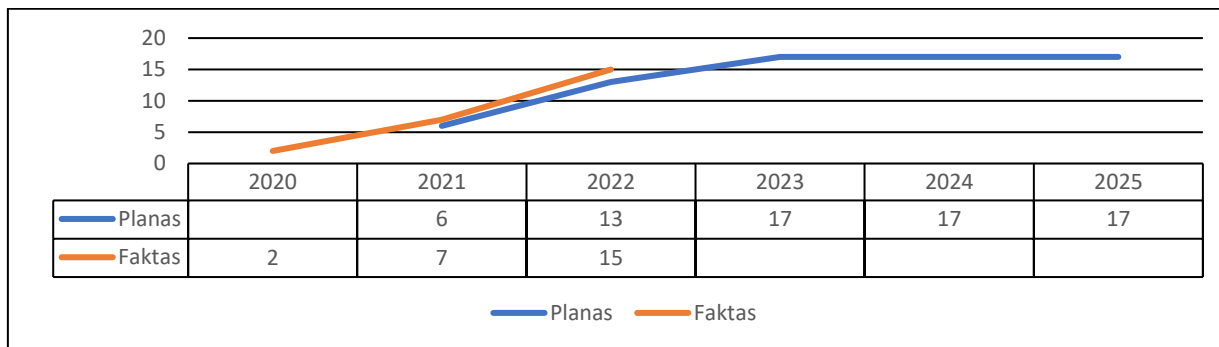
Siekiant, kad Teisingumo ministerija būtų atvira, skaitmeninė, kad sprendimai būtų priimami remiantis patikimais duomenimis, stebimas duomenų atvėrimo procesas. 2022 m. atverta jau didžiosios dalies Teisingumo ministerijos valdomų registrų ir svarbiausių valstybės informacinių sistemų duomenys (13 paveikslas). 95,6 proc. VĮ Registrų centro suteiktų duomenų teikiama automatinio būdu (12 paveikslas).

12 paveikslas. R-13-001-11-04-01 Teisingumo ministerijos valdomų registrų ir informacinių sistemų duomenų, teikiamų automatinio būdu, dalis, proc.

Duomenų šaltinis: VĮ Registrų centro duomenys

13 paveikslas. R-13-001-11-04-02 Teisingumo ministerijos valdomų registrų ir valstybės informacinių sistemų duomenų atvėrimas, registrų ir informacinių sistemų, kurių duomenys atverti, skaičius

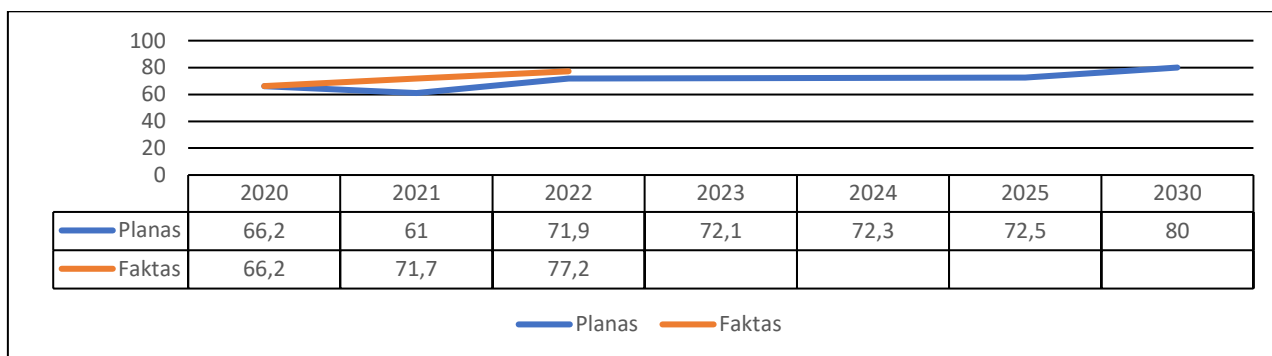

Duomenų šaltinis: Teisingumo ministerijos duomenys

Tęstinis uždavinys – 13-001-11-06 T Gerinti atliekamų teismo ekspertizių (tyrimų) kokybę ir diegti naujus tyrimo metodus ir technologijas

Teisingumo ministerija teismo ekspertizės srityje formuoja tikslą iki 2030 m. pasiekti 80 proc. ekspertizių, atliktų iki 30 d. nuo teismo ar ikiteisminio tyrimo institucijos pavedimo ir tyrimui reikalingos medžiagos gavimo, rodiklį. Lietuvos teismo ekspertizės centras (toliau – LTEC) 2022 m. gavo 3 210 pavedimų atlikti ekspertinį tyrimą ir atliko 3 240 tyrimų. 2022 m. atliktų ekspertinių tyrimų ir gautų pavedimų santykis sudarė 101 proc., kas reiškia, kad tyrimai buvo atlikti sparčiau, buvo sumažintas tyrimų likutis už praėjusį ataskaitinį laikotarpį bei atlikti visi tyrimai pagal einamaisiais metais gautus pavedimus.

14 paveikslas. R-13-001-08-01-04-01 Iki 30 d. (vidutiniškai) nuo teismo sprendimo arba ikiteisminio tyrimo pareigūno ar prokuroro užduoties ir kitos tyrimui reikalingos, įskaitant papildomą, medžiagos gavimo dienos atliktų ekspertinių tyrimų dalis, proc.

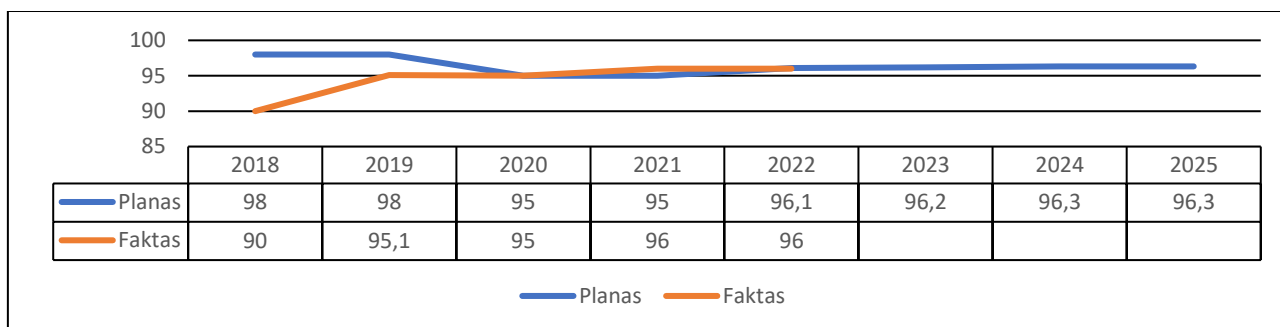

Duomenų šaltinis: LTEC duomenys

2022 m. iki 30 d. atlikta 77,2 proc. ekspertinių tyrimų. Lyginant praėjusių laikotarpių iki 30 d. atliktų tyrimų rezultatus, šis rodiklis išaugo 16,4 proc. (2020 m. – 66,3 proc., 2021 m. – 71,7 proc.). Įtakos tam turėjo tyrimams naudojamos įdiegtos naujos technologijos, inovatyvūs ir moksliskai pagrįsti technologiniai sprendiniai, projektinės veiklos, taikytos darbuotojų motyvavimo priemonės, ekspertų kvalifikacijos kėlimas, vykdyta metodinė veikla.

Šie nuoseklūs veiklos gerinimo veiksmai lėmė fonoskopinių, informacinių technologijų, vaizdų, portretų, eismo įvykių, medžiagų ir gaminių, mobiliųjų įrenginių tyrimų greitesnį atlikimą, kokybės ir patikimumo didinimą, ekspertinio tyrimo apimčių praplėtimą: pavyzdžiui, praplėtus eismo įvykių tyrimų galimybes, svarbius duomenis galima nuskaityti ir LTEC Klaipėdos bei Šiaulių skyriuose; pluoštinių medžiagų tyrimų, atliktų iki 30 d. dalis padidėjo nuo 34 proc. iki 52 proc., stiklo – nuo 66 proc. iki 82 proc., dažų – nuo 58 proc. iki 76 proc.; fonoskopiniai tyrimai paspartėjo nuo 31,7 proc. iki 38,5 proc. bei padidėjo išvadų kategoriškumas nuo 70,4 proc. iki 81,5 proc.; dėl naujos informacinių technologijų ir mobiliųjų įrenginių ekspertinių tyrimų įrangos, buvo iširta 100 vnt. daugiau kodais apsaugotų mobiliųjų telefonų; dėka 3D modeliavimo, vaizdų tyrimai paspartėjo nuo 81,3 proc. iki 92 proc.

15 paveikslas. R-13-001-11-06-01 Teismo ekspertizių ir kitų ekspertinių tyrimų išvadų kategoriškumas, proc.

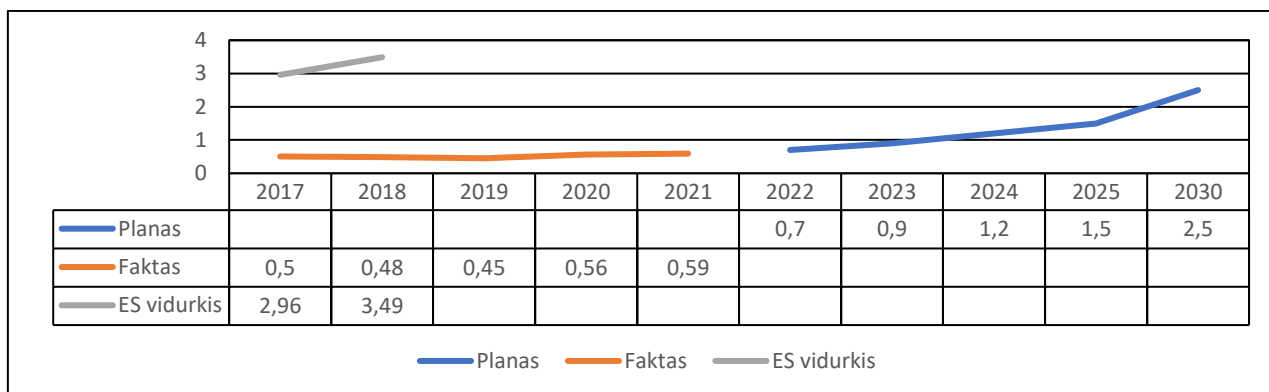
Duomenų šaltinis: LTEC duomenys

Aukštą ekspertinių tyrimų išvadų kokybę atspindi jų kategoriškumas, kuris 2022 m. sudaro 96 proc. Nuo 2020 m. ekspertinių tyrimų išvadų kategoriškumo lygis pakilo 1 proc. punktu.

2022 m. LTEC veikloje buvo naudojama 30 pagal LST EN ISO/IEC 17025:2018 standartą akredituotų metodų, kurie užtikrina ekspertinių tyrimų patikimumą tarptautiniu mastu. 2022 m. buvo parengti ir patvirtinti 2 nauji standartinio tyrimo procedūros aprašymai: narkotinių ir psichotropinių medžiagų ir jų pirmtakų (prekursorių) tyrimas skysčių chromatografijos metodu bei nelaimingo atsitikimo geležinkelyje ekspertinis tyrimas, kurie praplės narkotinių ir psichotropinių medžiagų ir jų pirmtakų bei darbų saugos ekspertinių tyrimų galimybes bei sumažins neatsakytų klausimų skaičių taip užtikrinant efektyvesnę teisingumo proceso vykdymą. Ekspertinei veiklai tobulinti taip pat buvo vykdomi darbai, susiję su tyrimų metodų tobulinimu eismo įvykių tyrimuose, mobiliųjų įrenginių tyrimuose, skaitmenizuotų parašų tyrimuose, lingvistiniuose tyrimuose neapykantos kurstyimo bylose, dažų kokybinės elementinės sudėties tyrimuose, heroino, amfetamino ir jo darinių tyrimuose.

2022 m. vykdant metodinę veiklą LTEC surengė 20 mokymų ikiteisminio tyrimo pareigūnams, prokurorams ir teisėjams, kuriuos išklaušė 1 993 dalyviai (2020 m. – 1 548 dalyviai, 2021 m. – 1 903). Didelį dalyvių skaičių lėmė padidėjęs ekspertinių tyrimų užsakovų poreikis susipažinti su naujomis tyrimų galimybėmis ir taikytas nuotolinių mokymų vedimo būdas, suteikiantis galimybę apmokyti didesnę skaičių klausytojų, neatitraukiant jų nuo darbo vietos. LTEC teismo ekspertai taip pat dalyvavo Europos teismo ekspertizės institucijų tinklo (ENFSI) darbo grupių veikloje, konferencijose ir seminaruose kvalifikaciją kėlė 54 ekspertai.

Įgyvendinant uždavinį buvo pasiekti suplanuoti rezultatai, kurie jau keletą metų palaiapsniui gerėja, trumpėjantys ekspertinių tyrimų terminai ir didėjantis išvadų kategoriškumas sudaro sąlygas trumpinti ikiteisminio tyrimo ir teismo proceso terminus, didinti teisingumo sistemos veiksmingumą.

Pažangos uždavinys – 13-001-01-10 P Skatinti intelektinės nuosavybės kūrimą ir naudojimą**16 paveikslas.** 1.10.1. Patentinių paraiškų pagal Patentinės kooperacijos sutartį (PCT) skaičius vienam mlrd. BVP (perkamosios galios standartais)

Duomenų šaltinis: European Innovation Scoreboard, 2019–2021 m. skaičiai preliminarūs

Pažangos uždavinio „Skatinti intelektinės nuosavybės kūrimą ir naudojimą“ pasiekimo matavimui numatytas vienas rodiklis – Patentinių paraiškų pagal Patentinės kooperacijos sutartį (PCT) skaičius vienam mlrd. BVP (perkamosios galios standartais). Šis rodiklis parodo šalies inovacinį lygį (kiek šalies viduje

sukurtų išradimų yra komercializuojama užsienyje) kitų valstybių kontekste ir intelektinė nuosavybė potencialą. 2022 m. faktinei rodiklio reikšmei paskaičiuoti dar nėra duomenų. Tačiau galima pastebėti, kad per pastaruosius metus matome lėtą rodiklio gerėjimo tendenciją, t. y. 2021 m. rodiklio reikšmė pakilo iki 0,59 palyginti su 2017 m., kai rodiklio reikšmė buvo 0,5. Tačiau pažymėtina, kad dar ženkliai atsiliekame nuo ES vidurkio, kuris 2019 m. siekė 3,49.

Pažymėtina, kad rodiklio kitimui didelę įtaką daro ir išoriniai veiksniai (BVP dydis, įmonių aktyvumas), o institucijų veiksmai tik labai netiesiogiai įtakoja rodiklio kitimo tendencijas.

Svarbiausi veiklos rezultatai

2022 m. pradėta rengti galimybių studija dėl intelektinės nuosavybės kūrimo ir apsaugos paskatų sistemos parengimo, kuria įgyvendinamas VPNĮP 5.1.3 veiksmas – *Parengti paskatų sistemą, kuri galėtų realiai paskatinti produktų ir paslaugų kūrėjus rūpintis intelektinės nuosavybės apsauga*. Užbaigus darbus (planuojamas terminas – 2023 m. liepos mėn.) bus parengti konkretūs pasiūlymai dėl priemonių, kurios galėtų realiai paskatinti produktų ir paslaugų kūrėjus rūpintis intelektinės nuosavybės apsauga ir ją įveiklinti. Gavus pasiūlymus bus priimti sprendimai dėl priemonių įgyvendinimo.

Vyksta pasirengimas ir kitoms Intelektinės nuosavybės plėtros programos pažangos priemonių veikloms įgyvendinti. Valstybinis patentų biuras (toliau – VPB) 2022 m. lapkričio 7 d. pasirašė susitarimą su Nacionaline švietimo agentūra (toliau – NŠA). Šio susitarimo pagrindu VPB ir NŠA bendradarbiaus organizuojant medžiagos parengimą atnaujintoms bendrosioms mokymo programoms, skleidžiant naujoves, svarbias švietimo įstaigų darbuotojų kvalifikacijos tobulinimui, mokinių švietimui intelektinės nuosavybės srityje.

Poveikio rodiklio reikšmėms didelę įtaką daro ir tęstinės veiklos uždavinio, susijusio su pramoninės nuosavybės apsauga, įgyvendinimas:

Tęstinis uždavinys – 13-001-11-03 T Tinkamai registruoti išimtinės teises į pramoninės nuosavybės objektus ir informuoti visuomenę apie pramoninės nuosavybės apsaugą

VPB 2022 m. organizavo VPNĮP 5.1.4 veiksmo *Suvienodinti atskiruose informacijos šaltiniuose skelbiamą bei kitą aktualią informaciją ir sukurti bendrą informavimo ir konsultavimo intelektinės nuosavybės klausimais platformą* įgyvendinimą, t. y. internete sukūrė vieningą platformą intelektine.lt, užtikrino įkurtos platformos veikimą ir produktyvų jos įveiklinimą. Svetainė intelektine.lt pradėjo veikti 2022 m. sausio 31 d. ir per nepilnus savo gyvavimo metus surinko daugiau nei 2 000 lankytojų, kurių 85 procentai teigiamai įvertino šią svetainę. Svetainė skirta didinti visuomenės žinomumą apie intelektinės nuosavybės teikiamas galimybes ir svarbą valstybės pažangai.

Vykdamas visuomenės švietimo ir intelektinės nuosavybės apsaugos populiarinimą, 2022 m. buvo tęsiamas darbas su visomis tikslinėmis auditorijomis – verslu, jaunimu, mokslo ir studijų institucijomis, inovacinėmis agentūromis, teikiant švietimo ir konsultavimo paslaugas, susijusias su intelektinės nuosavybės apsauga. 2022 m. pabaigoje VPB užsakymu buvo atlikta reprezentatyvi Lietuvos verslo subjektų apklausa dėl pramoninės nuosavybės apsaugos galimybių žinomumo lygio. Absoliuti dauguma įmonių atstovų (83 proc.) susipažinę su prekių ženklų ir pramoninio dizaino apsaugos galimybėmis.

VPB informuoja apie galimybes ir prižiūri įgyvendinimą Lietuvoje Europos Komisijos (EK) ir Europos Sąjungos intelektinės nuosavybės tarnybos (ESINT) projekto, kuris skirtas suteikti finansinę paramą mažoms ir vidutinėms įmonėms (toliau – MVĮ), norinčioms apsaugoti savo intelektinę nuosavybę. Europos MVĮ sudaro daugiau kaip 99 proc. visų ES įmonių. Praėjusiais metais daugiau kaip 20 000 ES MVĮ kreipėsi dėl finansinės paramos kuriant ir saugant intelektinę nuosavybę (iš jų daugiau kaip 950 Lietuvos MVĮ) (*17 paveikslas*).

Antrus metus iš eilės Lietuvos MVĮ pagal aktyvumą naudojantis šiuo projektu rikiuojasi greta didžiųjų ES valstybių (pagal gyventojų ir projekto paraiškų santykį yra pirmoji ES). 2022 m. Lietuvos MVĮ padavė 951 paraiškas dotacijoms gauti, tai yra 30 proc. daugiau paraiškų palyginti su ankstesniais 2021 m. MVĮ galėjo kreiptis dėl su intelektinės nuosavybės apsauga susijusių išlaidų kompensavimo: susigrąžinant dalį nacionalinių ar ES prekių ženklų, dizaino, nacionalinio patento registracijos bei intelektinės nuosavybės (IN) portfelio audito paslaugos (IP Scan) mokesčio. Lietuvos verslo subjektams 2022 m. buvo kompensuota beveik 400 tūkst. eurų, o vidutinė vienai MVĮ išmokėtos dotacijos suma siekė daugiau nei 660 eurų (parama pasinaudojo apie 70 proc. pareiškėjų). MVĮ fondo projektas su išplėstomis galimybėmis bus tęsiamas ir 2023 m. (<https://vpb.lrv.lt/lt/naujienos/2023-metiais-tesiamas-25-mln-eur-vertes-mvi-fondo-projektas-skirtas-mazoms-ir-vidutinems-imonems-norincioms-apsaugoti-savo-intelektine-nuosavybe>)

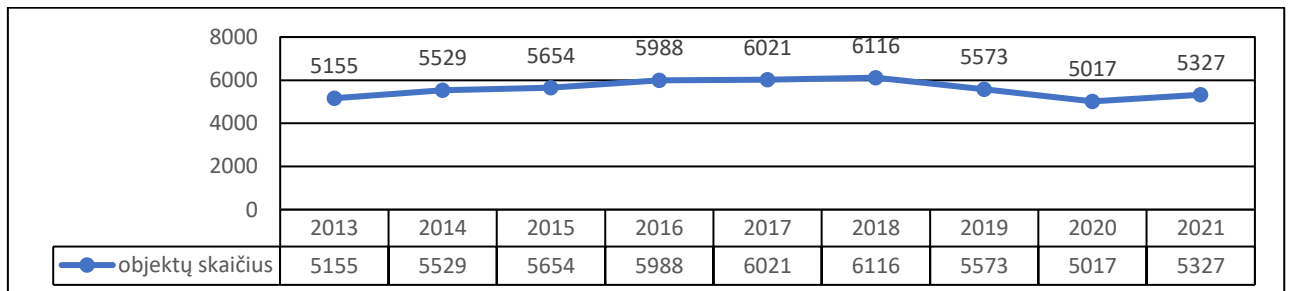
17 paveikslas. Europos Sąjungos MVĮ prašymų dėl finansinės paramos skaičius

Duomenų šaltinis: ESINT duomenys

Teikiama finansinė parama intelektinės nuosavybės išlaidoms kompensuoti skatina ir sudaro galimybes mažoms ir vidutinėms įmonėms registruoti intelektinę nuosavybę. Ypač tai svarbu susiklosčiusioje nepalakiroje ekonominėje situacijoje, kai visus 2022 m. stebimos pramoninės nuosavybės objektų registravimo mažėjimo tiek Europoje, tiek ir Lietuvoje tendencijos (paduotų nacionalinių prekių ženklų paraiškų skaičius sumažėjo 21 proc., o paduotų paraiškų išradimui apsaugoti sumažėjo 13 proc.).

18 paveikslas. Įsigaliojusių Lietuvos Respublikoje pramoninės nuosavybės objektų skaičius

Duomenų šaltinis: Lietuvos Respublikos valstybinio patentų biuro duomenys

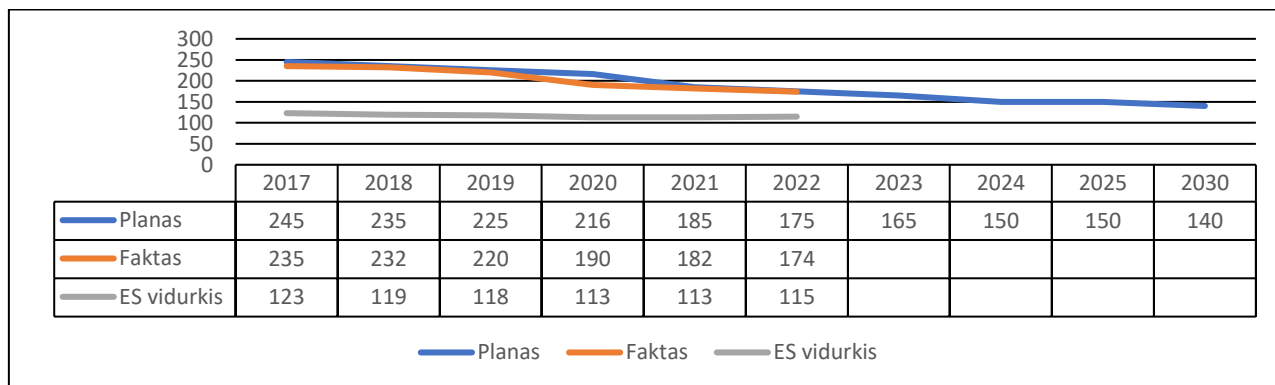
Ši padėtis labai panaši didžiojoje daugumoje Europos valstybių ir susiklostė dėl bendrų ekonominių ir geopolitinių priežasčių. Pastebima, kad pramoninės nuosavybės objektai registruojami aktyviau tada, kai registravimui ir apsaugai skiriama parama, pvz., patentavimui pagal “Inopatentas” projektą (priemonę). Tikimasi, kad prasidėjus analogiškų priemonių bei kitų paskatų veikimui, statistikoje bus matoma pozityvesnių tendencijų.

Programa 13-002 Bausmių sistema

Vykdamą programą įgyvendinamas pažangos uždavinys – **13-001-08-01 P Didinti teisingumo sistemos efektyvumą ir veiksmingumą**, ta apimtimi, kiek jis susijęs su baudžiamąja politika ir bausmių sistema.

Pažangos uždavinys – 13-001-08- 01 P Didinti teisingumo sistemos efektyvumą ir veiksmingumą

19 paveikslas. E-13-002-08-01-01 Lietuvos laisvės atėmimo vietų įstaigose laikomų asmenų skaičius (100 tūkst. gyventojų)

Duomenų šaltinis: Lietuvos kalėjimų tarnybos duomenys

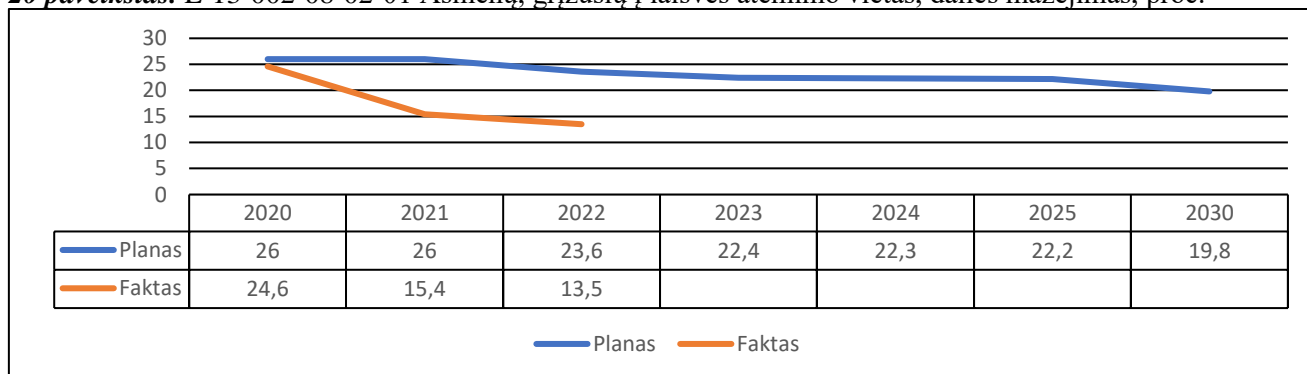
Pastebėtina, kad šis rodiklis jau eilę metų turi tendenciją mažėti. Tai didele dalimi lemia subalansuota baudžiamoji politika, orientuota į alternatyvių laisvės atėmimui bausmių ir kitų alternatyvų laisvės atėmimui skyrimą, didesnis lygtinio paleidimo taikymas bei gerėjanti darbo su nuteistaisiais kokybė. Tačiau palyginti su kitomis ES valstybėmis narėmis, Lietuvoje vis dar fiksuojamas vienas iš didesnių įkalintų asmenų skaičius, tenkantis 100 tūkst. gyventojų – Lietuvoje 100 tūkstančių gyventojų tenka 174 įkalintieji (nuteistieji ir suimtieji) (2023 m. sausio 1 d. duomenys), tai yra ženkliai daugiau negu ES vidurkis. Todėl baudžiamosios politikos sisteminė pertvarka išlieka prioritetu ir toliau bus tęsiama, siekiant priartinti šį parametą prie ES standarto.

Programa taip pat įgyvendinamas 8.2 pažangos uždavinys „Didinti bausmių vykdymo sistemos efektyvumą“.

Pažangos uždavinys – 13-001-08- 02 P Didinti bausmių vykdymo sistemos efektyvumą

Įgyvendinant pažangos uždavinį, siekiama žemiau nurodomų stebėsenos rodiklių reikšmių.

20 paveikslas. E-13-002-08-02-01 Asmenų, grįžusių į laisvės atėmimo vietas, dalies mažėjimas, proc.

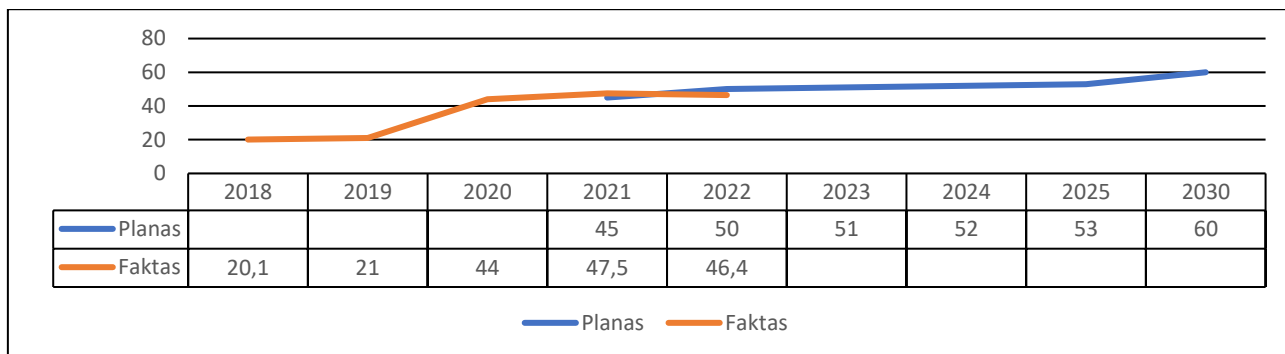

Duomenų šaltinis: Lietuvos kalėjimų tarnybos duomenys

Kriterijus parodo per ataskaitinius metus laisvės atėmimo bausme nuteistų asmenų, kurie buvo anksčiau paleisti iš laisvės atėmimo vietų įstaigų ir per dvejus metus nuo paleidimo padarė naujus nusikaltimus ir grįžo į šias įstaigas, procentą, o tuo pačiu leidžia vertinti priemonių, taikomų sumažinti pakartotinį nusikalstamumą, efektyvumą bei nuteistųjų resocializacijos proceso veiksmingumą.

Per 2022 m. į laisvės atėmimo vietų įstaigas atlikti laisvės atėmimo bausmės atvyko 2 138 asmenys. Iš šio skaičiaus 204 nuteistieji jau buvo anksčiau paleisti iš laisvės atėmimo vietų, bet per dvejus metus nuo paleidimo padarė naujus nusikaltimus ir grįžo į šias įstaigas. Taip pat per 2022 m. į laisvės atėmimo vietų įstaigas atvyko 97 lygtinai paleisti nuteistieji, kurie pažeidė lygtinio paleidimo sąlygas ir teismo nutartimi buvo grąžinti į laisvės atėmimo vietų įstaigas atlikti likusią laisvės atėmimo bausmės dalį. Jau dvejus metus iš eilės pasiekiamas labai geras rezultatas.

21 paveikslas. E-13-002-08-02-02 Asmenų, per metus lygtinai paleistų iš laisvės atėmimo vietų įstaigų, dalis, palyginti su bendru paleistų asmenų skaičiumi, proc.

Duomenų šaltinis: Lietuvos kalėjimų tarnybos duomenys

Per 2022 m. iš laisvės atėmimo vietų įstaigų į laisvę buvo paleisti 1 943 laisvės atėmimu nuteisti (tuo pačiu laikotarpiu 2021 m. – 1 869) asmenys, iš jų lygtinai – 902 (tuo pačiu laikotarpiu 2021 m. – 887) (*21 paveikslas*). Kriterijus parodo lygtinai paleistų ir visų paleistų iš laisvės atėmimo vietų įstaigų į laisvę asmenų santykį ir leidžia objektyviai vertinti nuteistų asmenų resocializacijos pažangą. Rodiklio reikšmės ženkliai pagerėjo nuo 2020 m. ir panašiam lygyje laikosi jau trejus metus. Be kitų aplinkybių, rodiklio kitimo tendencijai didžiausią įtaką padarė nuo 2020 m. liepos 1 d. įsigalioję Baudžiamojo proceso ir Bausmių vykdymo kodeksų pakeitimai, pagal kurias teismai pradėjo plačiau taikyti lygtinį paleidimą.

Įgyvendinant pažangos uždavinį 13-002-08-02 „**Didinti bausmių vykdymo sistemos efektyvumą**“, numatyta įgyvendinti tris pažangos priemones, iš jų 2022 m. patvirtinta ir pradėta įgyvendinti pažangos priemonė – 13-002-08-02-01 PP „**Modernizuoti bausmių vykdymo sistemos infrastruktūrą**“; patvirtinta pažangos priemonė – 13-002-08-02-02 PP „**Optimizuoti nuteistųjų resocializacijos ir pagalbos suimtiesiems sistema**“, tačiau finansavimas šiai priemonei įgyvendinti 2022 m. nebuvo skirtas, veiklos nebuvo vykdytos.

2022 m. buvo vykdoma pažangos priemonės 13-002-08-02-01 „Modernizuoti bausmių vykdymo sistemos infrastruktūrą“ pirmoji veikla „Esamų inžinerinių statinių techninių savybių gerinimas“. Ji įgyvendinama vykdamas projektą „Perimetro apsaugos sistemų modernizavimas“. Siekiant pagerinti saugią aplinką kalėjimuose, efektyviau įgyvendinti dinaminio saugumo principus, atnaujinamos perimetro apsaugos signalizacinės sistemos ir inžinerinės priemonės 4 įkalinimo įstaigose. Įgyvendinant minėtą projektą 2022 m. panaudota 2 043,2 tūkst. eurų aptvėrimų modernizavimo darbams vykdyti, iš jų 1 565,4 tūkst. eurų – Alytaus kalėjime ir 477,8 tūkst. eurų – Pravieniškių 2-ajame kalėjime.

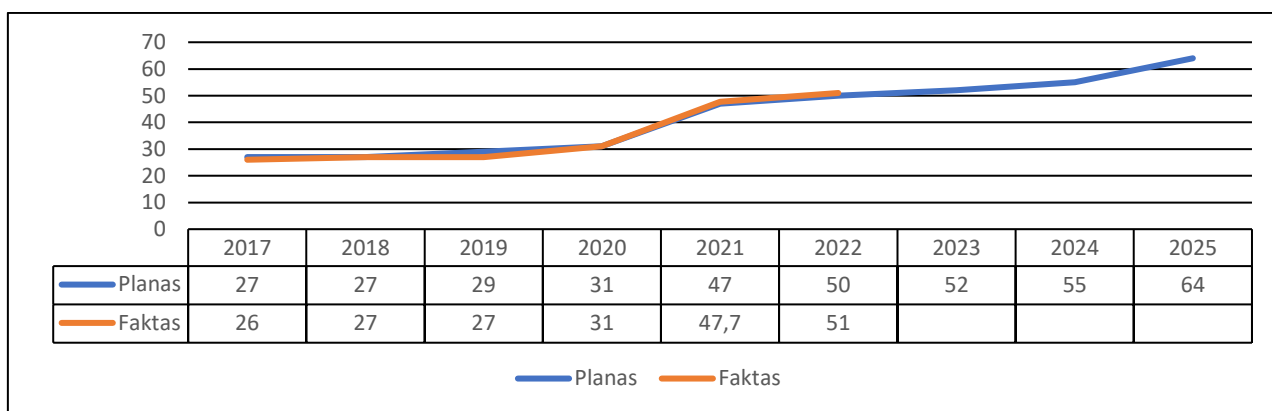
Įgyvendinant pažangos priemonės antrąją veiklą „Naujos kartos bausmių vykdymo įstaigos infrastruktūros sukūrimas“ 2022 m. vyko pasirengimas viešojo ir privataus sektorių partnerystės investicijų projektui „Šiaulių tardymo izoliatoriaus iškėlimas iš miesto centrinės dalies į Šiaulių r. sav., Ginkūnų sen., Malavėniukų k.“ įgyvendinti. Pasirinktame projekto įgyvendinimo būdui pritarė Vyriausybė² – patvirtintas partnerystės sutarties laikotarpis – iki 15 metų, didžiausi valstybės turtiniai įsipareigojimai, apskaičiuoti realiaja verte, įvertinant investicijų projekto rizikas, išreikšti diskontuotąja verte – 56 611 486 eurų. Lietuvos kalėjimų tarnyba įgaliota, įvykdžius Viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų rengimo ir įgyvendinimo taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. lapkričio 11 d. nutarimu Nr. 1480 „Dėl viešojo ir privataus sektorių partnerystės“, nustatytas sąlygas, pasirašyti valdžios ir privataus subjektų partnerystės sutartį ir įgyvendinti partnerystės projektą. Bendradarbiaujant su VŠĮ Centrinė projektų valdymo agentūra Lietuvos kalėjimų tarnyba 2022 m. rengė dokumentus viešojo pirkimo procedūroms atlikti

² Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2022 m. liepos 11 d. nutarimas Nr. 746 „Dėl viešojo ir privataus sektorių partnerystės projekto „Šiaulių tardymo izoliatoriaus iškėlimas iš miesto centrinės dalies į Šiaulių r. sav., Ginkūnų sen., Malavėniukų k.“

parenkant privatų partnerį, atliko viešųjų pirkimų viešąsias konsultacijas, minėtas investicijų projektas pristatytas privataus sektoriaus investuotojams.

Įgyvendinant pažangos priemonę „**Modernizuoti bausmių vykdymo sistemos infrastruktūrą**“ siekiama stebėsenos rodiklio R-13-002-08-02-01-01 Modernizuotų laisvės atėmimo vietų įstaigų dalis nuo visų laisvės atėmimo vietų, proc. Prie šio rodiklio gerinimo prisideda ir tęstinės veiklos lėšomis įgyvendinami projektai. 2022 m. buvo baigtas bendrabučio rekonstravimas į kamerų tipo patalpas Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos 1-ame sektoriuje (81 vieta), įrengti 2 moduliniai gyvenamieji kompleksai 3-iame sektoriuje (192 vietos). Modernizuotų laisvės atėmimo vietų dalis nuosekliai auga ir 2022 m. jau siekia 51 proc. Nuteistųjų (suimtųjų) bausmės atlikimo ir laikymo sąlygų gerinimas – labai svarbus bausmių vykdymo sistemos siekis, kad laisvės atėmimo vietų įstaigose būtų sudarytos orios bei saugios gyvenimo sąlygos, kiek įmanoma mažinančios neigiamus laisvės atėmimo bausmės padarinius, suteikiančios nuteistiesiems galimybes ugdyti socialinius, darbo ir bendravimo įgūdžius, būtinus sėkmingai integracijai į visuomenę išėjus į laisvę. Tęsiama atviro tipo bausmės atlikimo vietų tinklo plėtra, atlikti infrastruktūros remonto darbai ir pasirengta 2023 m. atidaryti naujus pusiaukelės namus Šauliuose, Tauragėje ir Plungėje (75 vietos).

22 paveikslas. R-13-002-08-02-01-01 Modernizuotų laisvės atėmimo vietų įstaigų dalis nuo visų laisvės atėmimo vietų“, proc.

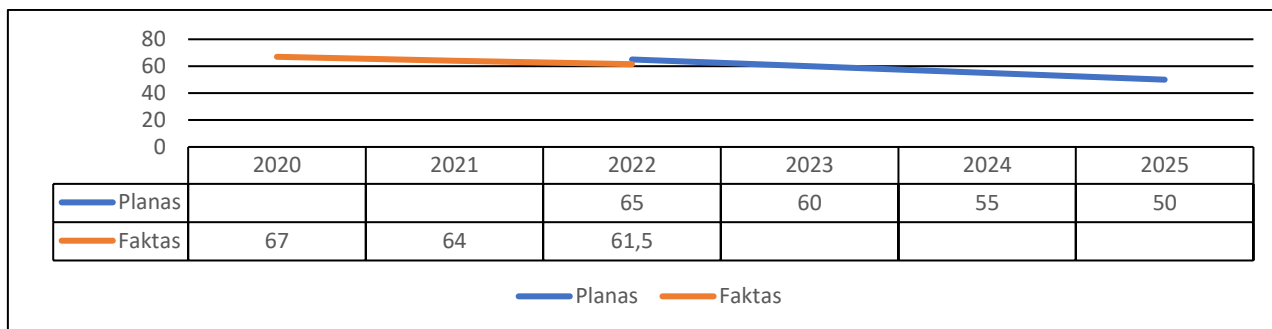

Duomenų šaltinis: Lietuvos kalėjimų tarnybos duomenys

Tęstinis uždavinys – 13-002-12-01 T Užtikrinti optimalią bausmių vykdymo sistemos veiklą

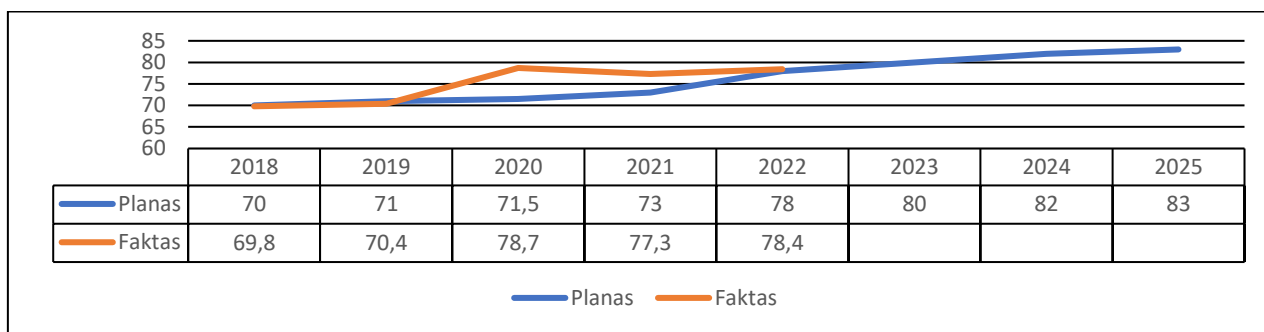
Įgyvendinant tęstinės veiklos uždavinį **13-002-12-01 T Užtikrinti optimalią bausmių vykdymo sistemos veiklą**, siekiama rodiklio R-13-002-12-01-02 Nuteistųjų, atliekančių laisvės atėmimo bausmes ne pirmą kartą, dalis, proc. reikšmės pagerėjimo. Šis kriterijus parodo nuteistųjų, kurie atlieka laisvės atėmimo bausmę ne pirmą kartą, ir visų atliekančių bausmę nuteistųjų santykį ir sudaro sąlygas vertinti nusikalstamų veikų recidyvo lygį, taip pat kaip nusikaltusiems asmenims atlikus bausmę sekasi grįžti ir integruotis į visuomenę. Nuteistųjų, atliekančių laisvės atėmimo bausmes ne pirmą kartą, dalis jau trečius metus iš eilės mažėja ir 2022 m. yra 61,5 proc., o tai yra 5.5 proc. punkto mažiau nei 2020 m.

23 paveikslas. R-13-002-12-01-02 Nuteistųjų, atliekančių laisvės atėmimo bausmę ne pirmą kartą, dalis, proc.

Duomenų šaltinis: Lietuvos kalėjimų tarnybos duomenys

24 paveikslas. R-13-002-12-01-01 Probacijos veiksmingumo lygis (atlikusių bausmę, baudžiamojo poveikio priemonę ir įvykdžiusių probacijos sąlygas asmenų dalis), proc.

Duomenų šaltinis: Lietuvos probacijos tarnybos duomenys

Probacijos veiksmingumo lygio rodiklis parodo Lietuvos probacijos tarnybos įskaitoje esančių asmenų, įvykdžiusių bausmę (probacijos sąlygas ar baudžiamojo poveikio priemones), procentą ir atskleidžia probacijos tarnybos veiklos efektyvumą, vykdam nuteistųjų priežiūrą ir prisidedant prie nusikaltimų recidyvo mažinimo bei visuomenės saugumo didinimo. 2022 m. Lietuvos probacijos tarnybos priežiūroje buvo 14 541 asmuo, iš jų 6 808 probuojamieji, iš kurių 3 100 išregistruoti iš duomenų registrų, iš jų 2 430 įvykdė probacijos sąlygas. Probacijos veiksmingumas 2022 m. pasiekė 78,4 proc. Palyginti su 2021 m. probacijos veiksmingumas padidėjo 1,4 proc.

2022 m. liepos 1 d. įsigaliojo Probacijos įstatymo bei susijusių teisės aktų pakeitimai, kurių tikslas peržiūrėti probacijos sistemos procesus ir sukurti priemones, kurios užtikrintų didesnę probacijos sistemos veiksmingumą, leistų efektyvinti nuteistųjų resocializaciją bei taip mažinti pakartotinį nusikalstamumą. 2022 m. liepos 1 d. buvo suformuota nepriklausoma Lietuvos probacijos tarnyba ir tai įgalino ją imtis lyderystės išvien dirbti su socialiniais partneriais, kurie veikia vietos bendruomenėse bei savivaldoje, spręsti žmogiškųjų išteklių, tarnybos veiklos modernizavimo ir kt. probacijos vykdymui aktualius klausimus, taip pat savarankiškai priimti sprendimus dėl naujų nuteistųjų resocializacijos ir kontrolės priemonių (*įgyvendintas VPNI 8.2.9 veiksmas*).

Baudžiamosios politikos pokyčiai, mažinant įkalintų asmenų skaičių, sąlygoja didėjančią prižiūrimųjų Lietuvos probacijos tarnyboje asmenų skaičių, tuo pačiu ir greitesnę bei efektyvesnę jų integraciją į visuomenę. 2022 m. ženkliai padidėjo modernių ir mažiau asmens įprastą gyvenimą ir veiklas trikdančios elektroninio stebėjimo priemonių naudojimo mastas iki beveik 1000.

Pastaruosius dvejus metus bausmių vykdymo sistemoje ypatingas dėmesys skiriamas nuteistųjų resocializacijai stiprinti. Įsigytas ir pradėtas diegti elektroninis rizikos vertinimo įrankis START:AV; bausmės atlikimo vietose iš esmės pertvarkytas resocializacijos padalinių darbas: sukurtos kontaktinių pareigūnų, psichologų bei socialinių darbuotojų, vertintojų ir užimtumo organizatorių komandos; centralizavus ir optimizavus ūkinės-administracines funkcijas vykdančių padalinių veiklą, daugiau žmogiškųjų išteklių nukreipta į tiesioginį darbą su įkalintais asmenimis ir jų resocializacijai vykdyti.

Lietuvos Respublikos Seimas pritarė Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos ir jam pavaldžių įstaigų reorganizavimui į vieną juridinį asmenį. Baigus šių įstaigų reorganizacijos procesą nuo 2023 m. sausio 1 d. savo veiklą pradėjo Lietuvos kalėjimų tarnyba. Patvirtintas naujas, tarptautinius standartus atitinkantis bausmių ir suėmimo vykdymo reguliavimas (2023 m. sausio 1 d. įsigalioję nauji Bausmių vykdymo kodeksas ir Suėmimo vykdymo įstatymas) leis pakelti laisvės atėmimo vietų veiklos standartą.

13-003 Teisingumo ministerijos valdymo programa

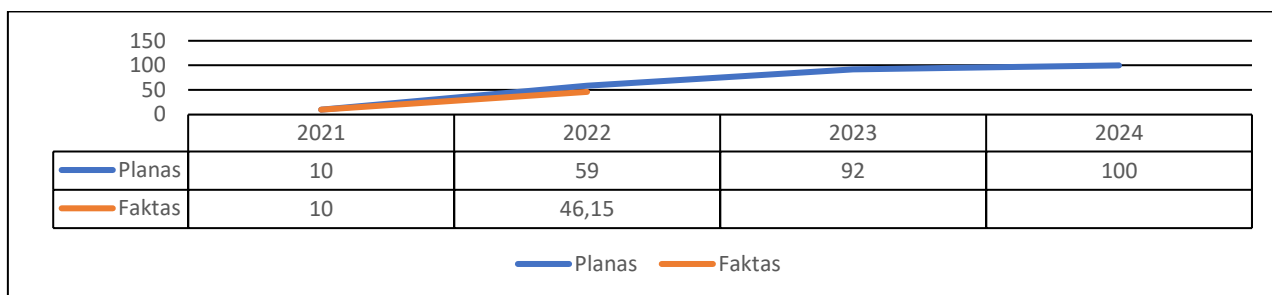
Tęstinis uždavinys – 13-003-13-01 T Užtikrinti politikos formavimą ir jos įgyvendinimo organizavimą teisingumo ministro valdymo srityse

Įgyvendinant uždavinį siekiama užtikrinti skaidrumą ir darną formuojant teisingumo ministro valdymo sričių valstybės politiką ir jos veiksmingą įgyvendinimą, vykdam nuoseklią politikos įgyvendinimo priežiūrą ir koordinavimą. Nuolat sudaromos sąlygos Teisingumo ministerijos administracijos padaliniams optimaliai vykdyti veiklą, kad būtų užtikrintas efektyvus Teisingumo ministerijai priskirtų funkcijų atlikimas. Organizuodama savo veiklą Teisingumo ministerija siekia nuosekliai didinti darbo ir veiklos sąlygų

patrauklumą, efektyviai ir racionaliai valdyti valstybės išteklius ir turta, užtikrinti informacijos ir asmens duomenų saugumą, stiprinti administracinius gebėjimus, pasitelkdama šiuolaikines informacijos valdymo priemones didinti valdymo efektyvumą, nuolat suteikti visuomenei aktualią ir suprantamą informaciją apie politikos įgyvendinimą teisingumo ministru priskirtose valdymo srityse, ministerijos veiklą, planuojamus ir priimtus sprendimus.

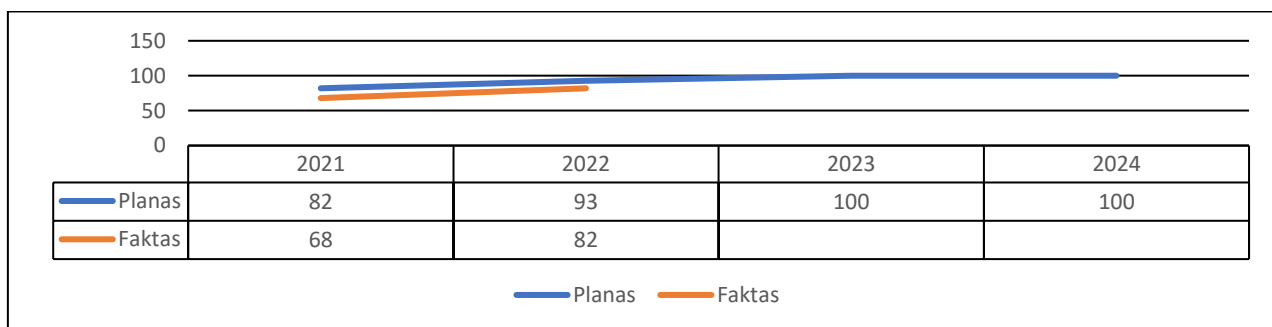
Vertinant valdymo programoje numatytų vertinimo rodiklių reikšmių pasiekimą per 2022 m., galima paminėti, kad pakankamai rezultatyviai įgyvendinami suplanuoti VPNIĮ veiksmai (25 *paveikslas*) bei Vyriausybės teisėkūros planas (26 *paveikslas*), pastebimas tik neženklus atsilikimas nuo suplanuotų terminų, kurį planuojama likviduoti per 2023 m.

25 paveikslas. R-13-003-13-01-01 Įvykdytų Vyriausybės programos priemonių dalis, kaupiamieji procentai

Duomenų šaltinis: Teisingumo ministerijos duomenys

26 paveikslas. R-13-003-13-01-02 Vyriausybės 2021–2024 m. teisėkūros plano vykdymas, kaupiamieji procentai

Duomenų šaltinis: Teisingumo ministerijos duomenys

III SKYRIUS
VALSTYBĖS VALDOMŲ ĮMONIŲ IR VALSTYBĖS KONTROLIUOJAMŲ VIEŠŲJŲ
ĮSTAIGŲ VEIKLOS REZULTATAI

Pastaba. Valstybės įmonę „Mūsų amatai“ numatyta likviduoti, numatomas likvidavimo terminas – 2023 m. gruodžio mėn. (Vilniaus apygardos teismas 2022 m. spalio 13 d. priėmė nutartį dėl Valstybės įmonės „Mūsų amatai“ restruktūrizavimo bylos nutraukimo ir bankroto bylos iškėlimo).

Teisingumo ministro valdymo srityse nėra veikiančių viešųjų įstaigų, kurių savininkė yra valstybė.

Teisingumo ministrė

Ewelina Dobrowolska

Strateginio planavimo ir stebėsenos grupės vadovas

Artūras Dembskis